

17.

1723, 3 16

DISSERTATIO
IVRIS GENTIUM ET PVBLICI
DE

TVENDO
AEQVILIBRIO
EVROPAE,

QVAM
SVB

PRAESIDIO

IO. FRIDERICI KAYSERI,

I. V. D. ET P. P. ORDIN.

IN

ALMA LVDOVICIANA

PVBLICO OPPONENTIVM EXAMINI

SVMITTIT

EBERH. GEORG. VVITTICH,

A. ET R.

AD DIEM

SEPTEMBR. clo lxxx XXIII.

P. 163.

GIESSAE, LITTERIS IOANNIS MÜLLERI.

INSTITUTUM EX PUBLICIS
DE

WILHELMUS
F. WILHELMUS
KUNSTORUM

INSTITUTIO
JOHANNES KAYSER

ALBERTUS
INSTITUTIO

FRANZ GEORG WITTE
A. B.
ANNO 1780

JOHANNES WITTE

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,
DOMINO
ERNESTO
LVDOVICO,

HASSIAE LANDGRAVIO,
PRINCIPI HERSFELDIAE,
COMITI IN CATIMELIBOCO,
DECIA, ZIGENHAINA, NIDDA,
SCHAVMBVRGO, YSENBVR-
GO ET BVDINGA,
RELIQVA.

PATRIAE PATRI.
CONSERVATORI CIVIVM.

PERPETVAM FELICITATEM!

SERENISSIME PRINCEPS,
DOMINE CLEMENTISSIME.

Elisissimo NVMINI TVO
exiguas hasce chartarum pla-
gulas submissa animi venera-
tione offerre, nulla mea arrogancia, nec
populari ambitione, sed sola materiae,
de qua heic disceptatur, dignitate per-
moueor. Etenim, vt Serenissimos Im-
perii Principes tota ista dissertatiuncula
mea concernit: ita ipsa quoque tracta-

tio

PERPETVAM FELICITATEM

tio eius, non argumentorum vi & efficaciam, non elegantia dictionis, quam nullam in me reperio, non alia re, quam solo iudicio TVO, acri & vere diuino, SERENISSIME PRINCEPS, publicam approbationem merebitur. Accedit pietas mea, qua, si tot clementiae, tot gratiae Principalis, parenti, auo, & proauo meo iam inde a prima aetate exhibita documenta recolo, interno quodam animi officio, & vinculo constringi videor, vt indulgentissimo PATRIAE PATRI has meas primitias Academicas, exiguas quamuis, cultu tamen quo decet, hoc est demississimo, offerrem. Accipe igitur, SERENISSIME

HEERH. GEORG. VALLIEN

SIME PRINCEPS, hoc primum pie-
tatis specimen, &, vt soles, clementer
sulcipe. TE vero sospitet *supremi*
benignitas Numinis, & SERENITA-
TEM TVAM, vna cum *Serenissimo*
Principe hereditario LVDOVICO,
Paternarum virtutum aemulo, & *Iuuen-*
tutis Principibus Nepotibus, in spem
patriae natis, totaque *Hassiacae Domo*,
quam diutissime conferuet.

SERENITATIS TVAE

humillimae salutis

EBERH. GEORG. VVITTICH.

DISSERTATIO
 IVRIS GENTIUM ET PVBLCI
 DE
 TVENDO AEQVILIBRIO
 EVROPAE.

§. I.

Deo sane rebuspublicis, & qui iis praesunt Principibus, stimulante imprimis ciuili imperii maiestate, dominandi libido propria & propemodum naturalis est, ut ipsa imperiosa rerumpublicarum constitutio, non aliunde, quam ab hac dominandi libidine, originem suam traxisse,

*Aemulatio
 & domi-
 nandi libido
 ciuilitatibus
 propria.*

plerisque fere Doctoribus persuasum sit. Probat id ulterius, adducta illa imperii administrandi, & pomposa aularum regendarum ratio; tum aemulationes perpetuae inter Gentes, & bella, colore saepe tincta ac specioso munita praetextu, sed raro ob aliam gesta causam, quam aemulationem & libidinem dominandi. Vnde de Lacedaemoniis memoriae proditum est, eos inter se quidem exacta virtute & iustitia fuisse vsos, sed aduersus alios nullum ius agno-

A 2 *uisse,*

uisse, nisi quo Sparta maior & potentior redderetur. Et de Atheniensibus scribit *Zbucidides L. 1.* eos libere professos, non se aliam actorum suorum defensionem quaerere, quam quod sciant, semper moris fuisse, inferiorem a superiori premi, seu id naturale ciuitatibus esse, potentiore velle dominari impotentioribus: quia omnia fere Principes ad famam dirigunt, &, ut *SALLVSTIVS* loquitur, *maximam gloriam in maximo imperio putant.*

§. II.

*Hinc orta
Monarchiae
vniuersalis
affectatio.*

Hinc orta ambitiosa illa & vere portentosa Monarchiae vniuersalis affectatio, cuius condendae consilium, multos olim Reges iniisse, vetus & recentior historia testis est. Dubium, an magis stolide quam imperiose. Etenim tam varia sibi prorsus contraria conditio Gentium, instituta, lingua, moribus diuersarum, quas vltius interiecta maria, montes, flumina, separatas esse voluerunt, conceptae huius Monarchiae vniuersalis tum vanitatem, tum & impossibilitatem satis aperte profitentur. Nam vt de aliis eius impedimentis nunc nihil dicam, de quibus *vid. FORSTNERVS ad Tac. L. 4. Ann.* *HENRICVS de COCCEII in Auton. Iuris Gent. c. 9. §. 7.* alique, sane sola linguae diuersitas Gentium, eam confodere & funditus euertere mihi videtur. Sicut enim linguae vnitas firmissimum est societatis humanae vinculum, & ad tuendam concordiam vtile, magnumque in primis ad dominatum acquirendum & conseruandum instrumentum, quod in hac ipsa vniuersalis dominationis, tam Ciuilibus quam Ecclesiasticis, materia, per exempla obseruant prudentiae Magistri: Ita certe tam diuersae, ipsisque linguarum idiotismis distinctae nationes, simul, vno imperio ciuili diu valide contineri haut possunt. Vnde sapientissimus diuersarum Gentium Conditor *DEVS*, Chamitarum, quondam imperium orbis affe-

affectantium, conatus, non alia re, quam sola confusione linguarum, quam efficacissime eludit. Nouerant quippe Chami posterī, se vi maledictionis diuinæ seruos olim esse futuros. Quapropter, ut dominatum inter se conferuarent, urbem, & in ea turrim munitissimam exstruere coeperunt, prædenti hæctenus instituto, quo vel multitudinem eo opere occuparent, ne res nouas molirentur, vel sibi perpetuus ad hanc arcem esset receptus, ex qua deinde potentiam suam late possent explicare. Sed nouit & DEVS conatus illos, se inuito susceptos, distructo fundamento, confodere, non alio medio, quam immissa confusione linguarum.

§. III.

Tametsi vero, vt videmus, huiusmodi ambitiosa molimina non facile possint ad exitum perducī: tamen ex tam venenata scaturigine, ex ista tam infausta dominandi libidine, alia & fere infinita oriuntur incommoda, & illud maxime inde proficiscitur, quod pax naturalis adeo inconstans & infida reddatur, statusque Gentium fere semper sit bellicosus, qualem ex vero nuper descripsit Ill. GVNDLINGIUS in *Dissert. de statu naturali Hobbiano*. Numquid igitur nullum remedium superest, quo pax naturalis, adeo exoptatum omnibus bonum, sine cruore christiano conseruari possit? varia a vanis, iam inde ab antiquis temporibus, excogitata & commendata fuerunt, quorum tamen nonnulla ipso malo deteriora videntur: alia incerta & inconsulta: alia iniusta & inhumana: pauca denique licita & in rem accommodata censentur.

Hinc pax naturalis infida & inconstans.

An igitur nullo remedio sine humano cruce conseruari possit.

§. IV.

Et primo quidem non attinet multa verba facere de portentoso illo Henrici M. Galliae Regis conatu, in quo perficiendo nec labori pepercit, nec sumptibus, ut Europam

Exhibetur institutum Henrici M. Galliae Regis.

omnem, qua Christi nomen proficetur, in XV. aequabiles
 status, quinque scilicet regna successiva, sex electiva, & quatuor
 respublicas divideret, quibus ipse, seu Dux quidam Am-
 phyctionicus, & vniuersalis Christianorum omnium Pro-
 tector praesideret. *vid. Memoires du Duc de Sully T. 2. p. 413.*
seq. T. 6. p. 280. PEEFIX. vit. Henrici M. & L'Esprit du
Grand Seigneur p. 2. lettre 44. Institutum autem tale fuit:
 Constituendas scilicet esse quindecim ciuitates fere aequales,
 Pontificiam scilicet, Germaniam, Galliam, Hispaniam, An-
 gliam, Hungariam, Bohemiam, Poloniam, Sueciam, Daniam,
 Sabaudiam, Venetiam, Italiam, Belgicam, Helueticam: Et
 ita quidem has esse temperandas censuit, ut Pontificiae
 ditioni Apulia; Sabaudae Mediolanum; Helueticis Burgun-
 dia, Tyrolum, Aetia & Tridentum; Belgicae Iuliacum, Cli-
 uia & Montes, Marca itidem, Rauensberga & Rauenstein-
 ium accederent; Hungariae Transyluania, Moldauiam ac
 Vallachiam; Bohemiae Silesiam, Morauiam & Lusaciam adiacerent;
 Poloniae vero pars Turcici Imperii; Venetis Sicilia
 cederet; Noua Italorum respublica tractibus Hetruriae, Man-
 tuae, Parmae, Placentiae, Mutinae, Regii, Mirandulae, Mo-
 noeci, Plumbini, Corregii, Genuae & Luccae conficeretur;
 Francia, Britannia, Suecia, Daniam suis finibus relinquerentur;
 Hispania vero inter Oceanum montesque Pyrenaeos
 terminaretur, addita Sardinia & Balearibus Insulis. Impe-
 ratorem, ut Hungaria, Bohemia, Carinthia, Stiria, Croatia,
 Carniola, Tyrolus, ipsaque Austria, & omnibus per Germa-
 niam & Italiam possessionibus se abdicaret, primum per Le-
 gatum totius reipublicae & deinde per nuncium Pontificis
 amice monendum, post armis cogendum esse. Ad confer-
 uandam hanc rempublicam Collegia septem constituenda:
 Summum vnum & generale; reliqua singularia seu parti-
 cularia: Gedanense primum, in usum Suecorum, Dano-
 rum

rum & Polonorum instituendum; alterum Norimbergense, Germanorum; tertium Vindobonense, Bohemorum, Austriacorum & Hungarorum; quartum Bononiense, Pontificis & Venetorum; quintum Constantiense, nouorum Italicorum, Mantuanorum & Helueticorum; sextum Gallorum, Britannorum, Hispanorum, Belgarum, sede communibus horum suffragiis definienda. Porro in usus belli tres Praefectos destinauerat, duos terrestri militiae; tertium classis. Et exercitum quidem terrestrem bis centum & sexaginta millium peditum; quinquaginta millia equitum esse uoluit; tormentorum bellicorum bis centum & septendecim. Classem centum & septendecim nauium maiorum & triremium, exceptis incendiariis & onerariis. Nomen autem reipublicae futurum erat *Christianissimae*. Et Henricus ipse eius Protector & defensor futurus.

§. V.

Praetextus tanti moliminis prima specie laudabilis & gratus fuisse videtur, ut scilicet Austriacorum, Hispanorum, & Turcarum potissimum, eo tempore excrescens potentia, hoc modo aequabilis redderetur, & pax Europae, institutis iam Gentium iudiciis, tantoque moderatore, sine humano sanguine conseruari posset: sed re ipsa non solum iniustum, sed nec omnino tutum, quin quouis naturali malo, ipsaque seruitute deterius remedium. Etenim, ut non valde emunctae naris aliquem esse oportet, quin subito suboleat, rotum istud institutum tantum ad diminuendam domus Austriacae potentiam excogitatum fuisse: ita eo ipso quoque maximis difficultatibus subiectum esse debuit, quia illa inuidenda sibi Austriacorum potentia non tam facile profecto infringi potuit: Tum odiosa illa rerum omnium communio remoram quoque apud multos iniicere instituto debuit, maxime inter tot tamque diuersas nationes,

in

Quod repraesentatur rationibus.

in vnum ciuile corpus haud facile coeuntes. Accedunt lites, iurgia, quaestiones infinitae de Collegiis seu iudiciis, de tributis, de finibus, belli ducibus, aliisque, circa quae omnia in vnum conspirare tot Gentes haud facile potuisse videntur. Et quis demum ausus fuisset affirmare, impofterum aliter & melius cum rebus humanis hoc nouo statu, tantoque moderatore actum iri? Voluit Henricus aliorum potentiam imminuere, vt ipse cresceret, & alios omnes potestate sua praeponderaret. Quis vero ex antiquis vel vnum tantum nominare potuisset nimium potentem Monarcham, qui olim aliis in tanta auctoritate non nocuisset, seque vtilitatis suae aura flecti passus non fuisset? Cur ergo aliter & magis benignae de solo Henrico in tam excrefcente eius potentia homines iudicare debuissent? Ita sane non pax quaeritur, sed praetextus, quo alterius potentiam & dominatum in nos ipsos deriuemus; eoque pacis communis rationes omni tempore turbantur. Et quo demum iure quae iustitia Henricus Hispanos v. g. aut Austriacos aliosue aliqua ditionum suarum parte potuisset spoliare, non alia de caussa, quam ad obrinendam istam tam lubricam Gentium aequabilitatem? Cur vero solus Henricus tantae societatis directorium sibi sumfit? Cum Gentes ratione iuris sibi inuicem sint aequales, & potuisset earum quaelibet tam insignem praerogatiuam eodem iure sibi appropriare: est enim praecceptum Iuris Naturalis, vt ne quis in statu naturali plus sibi quam aliis arroget; sed alios aequo secum iure frui patiatur. *vid PVFENDORF. d. I. N. & G. L. III. c. 2. §. 4.* Aut si dignitatis & ordinis tantum, non potestatis aut iuris praerogatiuam Henricus in hoc foedere quaesuit, inefficax sane totum institutum fuisset futurum; cum tali moderatori quilibet impune obsequium denegare potuisset. Num vero & socii ipsi, tam
con-

busdam Principibus & ciuitatibus; Elector Saxoniae; Elector Brandenburgicus; Curlandia; Austria cum Bohemia & Hungaria; Polonia; Turcia; Russia; Suecia; Marrocciae Imperium; & denique Barbaria. Summa autem conuentionis Capita haec sunt: 1) Ad pacem in perpetuum & inconcussa seruandam fiat vnio inter omnes summos Europae Imperantes, assumtis in societatem Zario, Turca, Barbariaeque dominatoribus. Quem in finem congregati illorum Legati, consentiant in has leges atque conditiones: Initio regna omnia, omnesque respubl. modum, cum imperandi, tum ad imperium perueniendi, haecenus semel receptum conseruare, ipsisque imperantibus iura sua circa leges condendas, & curam religionis, salua & integra manere; pacta conuenta in regnis electitiis immutata persistere; atque haec omnia pro maiori securitate, vnionis auctoritate confirmari & corroborari debent. Hoc vnico communi summo vnionis concilio, in singulis XXVII ciuitatibus referuato, vt pacis vniuersalis curam vbique habeat, & ne arma vllibi, nisi ad bellum aduersus eum, qui communi Senatus Consulto hostis haberi iussus est, capessantur, aut milites conscribantur, sedulo provideat. 2) Nulli ciuitati aliquid addatur, vel dematur, nec binae sub quacunque specie iungantur. Acquaestus vero ad condendam nouam ciuitatem seponantur. Omnibus mutuis petitionibus, immo & titulorum circa non possessa vsui, per ipsam vnionis subscriptionem in aeternum renunciatur. Paucis: *vti quilibet haecenus tam in suo, quam in alieno possedit, ita in posterum possideat.* 3) Vnio operam det, vt si Principes quidam, vel propter aetatis, vel aliam imbecillitatem ipsi rebus suis satis superesse forte non possint, integro hoc tempore, illorum personis, iuribus atque facultatibus, tam contra malorum veneficia, & seditiones factionum,

forum, quam aggressiones hostium, satis bene valideque prospiciatur. Missis, si rumor aut fama increbescens aliquid finistri auspicari iubeat, mature iudicibus delegatis, qui in praua molimina inquirent, & post inquisitionem, eadem ex debito puniant & coerceant. 4) Caueant singula membra, ne sine consensu trium tertiarum Assessorum Senatus, inter se in quaedam pacta singularia, arcane & extra communem curiam, conueniant. Alias enim, uti vnio pactis a se confirmatis plenam auctoritatem attribuere non desistet; ira de illis, qui clanculum factiones machinantur, tanquam de publicis hostibus statuet. 5) Commercialia exercentur, uti ante vltimum bellum, si quid aliquibus videatur circa illa innouandum, id non aliter tentetur, quam ex aequo & bono, nec non supremo Senatu, ut in praecedenti capite, suffragante. 6) Arma, nisi contra hostem, quiescant. Quod si quaedam ciuitas aegre sibi fieri credat, rem porrecto supplici Summo Senatui libello, denunciet, atque vel amicam compositionem, vel laudum, secundum pluralitatem votorum decenter expectet. Ceterum in eum, qui mandatis, aut pronunciatis Vnionis parere recusat, vel bellum, senatu in consulto suscipit, vel vnionem plane acceptare detrectat, ut in hostem professum animaduertatur. In causis autem decidendis Senatores, non ex suo arbitrio, sed prout Domini illorum iubebunt, iudicabunt. 7) Vnio in confinis tribunalia constituat, quae de litibus, inter diuersorum Principum ciues exortis, modo summa, de qua disceptatur, decem mille libras argenti superet, pronuncient, quae autem minoris momenti sunt, ad iudices locorum ordinarios remittant. Principum vero erit, sententias ab his tribunalibus latas, prompte, non aliter, quam si ipsi iudicassent, exequi. 8) Ut Vnio eo validior sit arctiusque cohaereat, singulae ciuitates, iam recitata capita suis sigillis

munire, nec, vt quicquam muteatur, aut mouetur, permittere debent. De quibus autem in hac Vnione nihil pactum conuentumque, de illis secundum duas tertias votorum Senatus statuendum erit.

§. VII.

*Reiicitur
multis rati-
onibus.*

Sunt haec summa capita nouae societatis pacificae, per totam Europam, vt vides, & magnam partem Asiae & Africae se diffundentis. Reliquas autem regulas, quas XIV pro continenda & confirmanda tam immani societate commendat Auctor, lubens praeterco. Pudet enim & poenitet, prudentis Lectoris bilem commouere vel nauisam tam inanis instituti vltiore recensione, quod neminem capere potest, nisi cui est mens pasta chimeris. Nec est quod ad probandam systematis phantastici possibilitatem ad foederatas ciuitates, Germanorum scilicet, Belgarum & Heluetiorum prouocet Abbas. Nec ipsum iuuat, quod Amphictyones quoque olim apud Delphos in Graecia iudices essent inter liberas ciuitates & respubl. constituti: a quibus condemnati sunt Lacedaemonii, quod Cadmaeam arcem Thebanorum occupassent, & Phocenses eodem Amphictyonum iudicio hostes iudicati, totaque in ipsos Graecia armata fuit, vt memoriae proditum legimus apud veteres. Hos enim minores populos idem finis continet, eadem instituta, eademque studia: cum in maioribus, iisque tam diuersis ac variis institutis studiisque distractis, tamque diuersa reipublicae forma ac religionis quoque varietate & sententiarum disiunctis, foedera & societates diuturnae esse nequeant. Et quis tam insigni nouae societatis pacificae Architecto persuadere potuit, quenquam ex Christianis aliisque potestatibus in hanc societatem illis quidem legibus vnquam esse consensurum. Nonne vero vidit Abbas hanc Regum Principumque societatem coniunctam esse cum.

cum diminutione summi Imperii singulorum? Quia nunc
 directioni & coercitioni supremi alicuius senatus se vitro
 subiiciunt, eoque independentiae suae iacturam faciunt;
 nunc iurisiurandi religionem singulis annis reddere, ac
 velut ab alio imperium agnoscere; nunc perpetuos spe-
 culatores ac inquisitores a supremo Senatu missos, patien-
 ter admittere & ferre tenentur; quin maximum illud Iu-
 rium Maiestaticorum, pupillam illam Principum, illud fir-
 mamentum Maiestatis, ius belli & pacis, & quae ex eo de-
 scendunt infinita alia, ius armorum & armandiae, ius ex-
 struendi fortalitia seu munimenta, eoque nomine ius col-
 lectandi subditos, aut operas exigendi, ius praesidii, ius
 conscribendi milites, eorumque delectum habendi, ius me-
 tationis, sequelae & alia, prohi nefas! amittunt, & in Senatus
 istius supremi arbitrium conferunt. Et tamen ausus fuit
 Abbas hoc systema phantasticum summis Principibus ac
 Regibus in speciem commendare? Germanis maxime,
 quorum gloriae & honori multum omnino hac societate
 fuisset decessurum, propterea, quod Imperii nomine amisso,
 Austriacam tantum ciuitatem Abbas, eamque XXI loco
 inter ciuitates suas nouitias connumerat; Electores in no-
 uas ciuitatum facies transcribit; Germaniamque omnem
 in septem separatas respubl. diftrahit; Galliae vero suae ad
 constituendam nouam ciuitatem nihil detrahendum putat,
 quo intuitu partium studio laborasse censendus est. Quin
 nec in totum quidem cum iustitiae regulis id institutum
 conuenit: vt enim non commemorem, Principes iura
 illa Maiestatica, quae ex pacto secundo a populis suis, in
 originaria electione, in se fuerunt translata, salua iustitia,
 haud posse inuito populo, in aliud subiectum Maiestatis
 deriuare; sane illud ante omnia aperta iniquitate laborat,
 quod ex instituto Abbatis, omnes illi, qui vnionem acce-

ptare detrectant, aut ab eadem iterum cupiunt recedere, velut professi hostes sint considerandi: cum tamen ad foedera & societatem ineundam nemo iure cogi possit; & qui propriis viribus confusus, modo a laesione aliorum abstineat, eo solo nomine, quod cum altero foedus pangere detrectet, nulla ratione iuris pro hoste haberi queat. Quod adeo quidem per se clarum est, vt nemini, cui vel prima lineamenta in disciplina Iuris Gentium cognita sunt, dubium amplius superesse possit. Neque sola illa & cerebrina vtilitas, quam ex irregulari sua societate sibi promittit Abbas, quod per se iniquum est, iustum ac legitimum reddere poterit, quia vtilitas, tametsi plurimum, non constituit mensuram iuris. Quod infra adhuc latius erimus demonstraturi. Atque illa ipsa adeo commendata vtilitas, nisi in cerebro auctoris, apud neminem est habituram fidem. Creditne enim aliquis, post coalitam illam Gentium confederationem, adeo omnibus bellis impositum iri finem, vt non potius ipsa haec societas infinitis fere turbis locum & occasionem sit datura, eo quod societas per se est mater litium, inprimis inter tam diuersos, tamque disparibus studiis distractos populos. Quis enim ipsos socios in fide & vnione continebit, quoties spes lucri, vel propriarum virium confidentia, ad conuellendum tam iniquum foedus animum alicui stimulauerit? vnde etiam aliis huius generis societatibus vitam longaeuam haud solent promittere ciuilibus prudentiae Magistri. *vid. B. Dn. HERTIVS Elem. Prud. Ciu. P. II. sect. XIX. §. 3. not. (1)* Neque illud profecto rem conficit, quod putat Abbas, communibus vnionis viribus refractarios illico esse in ordinem redigendos, & velut publicos hostes coercendos. Adeone enim rerum politicarum ignarus est, quin sciat, in tam potentibus sociis, facile vnum alterumue, vel metu vicinitatis & potentiae, vel fami-

familiae & coniunctionis necessitudine, vel largitionibus denique & corruptionibus, ac quod omnium latissime patet, propter immixtas & intercedentes suis studiis alienas utilitates, quam plurimos sociorum posse ad suas partes pellicere, & irritam reddere omnem unionis auctoritatem, vt conuulso tam iniquo foedere, in omnimodam libertatem se postliminio recipiant, rebusque suis, vt par est & summis potestatibus conueniens, ex proprii animi iudicio imposte- rum prospiciant. Et numquid ab ipso supremo Senatu, in tam immodica eius auctoritate, Principes vnquam in possessionibus terrarum suarum satis tuti reputandi erunt? quin ii, qui ad conseruandam communem tranquillitatem cum imperio constituti sunt, excussa pace, ipsi per scelus ad dominationem contendere possint? Sane militia, robur illud atque praesidium potentiae principalis, illis vacuam difficultatibus viam sternit, nam vt prudenter obseruatum est aliis, quorum imperio miles relictus est, ab eorum arbitrio stat caditue respública.

§. VIII.

Haec quamuis per se satis clara sunt, lubet tamen confirmare grauissimo testimonio SAM. PVFENDORFII, Dicta con- firmantur auctoritate & testimo- nio Pufen- dorffii. Viri de Iurisprudencia Gentium immortaliter meriti. Is in *D. ssert. Acad. de Systemat. Ciuit. §. 7.* quaestionem format: Annon officium foret ciuitatum Christianarum, saltim per Europam in systema aliquod, perpetuo munitum foedere, coire; cuius duplex potissimum finis sit: placidis modis finire controuerfias, quarum violenta disceptatio tantam vim sanguinis haurit; & infensam Christiano nomini Turcarum potentiam coercere. Ad quam vbi postea respon- det, *quin, inquit, & circumfertur delineatio eiusmodi reipub- licae Christianae, ad institutum Henrici intentum habens digitum, designans, quae ciuitates isti societati dare nomina debeant.*

beant, quibus finibus singularum ditiones sint circumscribendae, qui locus habendo concilio perpetuo, quae potestas concilii, qui numerus assessorum: quid copiarum sit comparandum extirpando communi hosti, & quae sunt alia. Nec deficit Dux, qui ad eiusmodi systema constituendum volentes inuitet, tergiuersantes vi compellat, & superuacuas opes vni demendo, aliis addendo, in aequilibrium sociorum vires temperet. Enim vero, pergit, praeterquam quod valde adhuc dubitemus, serio talia sint cogitata, an iste color tegendis longe diuersis consiliis sit obductus; circa introducendam istam rempublicam talia praesupponuntur, quibus confidere, aut rationes suas superstruere temerarium aut vanum fuerit. Fundamenti enim loco ibi habendum est, eum qui per istam mutationem dititionibus suis diu possessis est exuendus, non omnem moturum lapidem, vt sua defendat, ac omnibus ipsis conatibus fortunam aduersaturam. Tantam quoque multitudinem Regum Principumque, ac rerumpublicarum liberarum, quorum multi exigua valde commoda ex tali mutatione poterant expectare, in id consilium conspiraturos, ac nemini subituram inuidiam in eos, quos solos gloria & utilitas ex eo facinorosus manebat. Dissidium quoque religionis eiusmodi coniunctioni nullam remoram iniecturum. Tum nihil improvisi velut ex transuerso intercursum in consilio, cuius executioni nouem anni destinabantur; puta mortem eius principis, qui istarum rerum praecipuus auctor erat: nec discordiam inter socios interea posse oriri; aut diuersam partem, quae in ordinem erat redigenda, non posse vnum aut alterum, ostentato maiore emolumento, sibi adiungere. Denique omnes tam obesae navis futuros, vt credant, eum, qui primas in ea mutatione partes egerit, sola facti gloria fore contentum, omnesque sumtus ac labores in aliorum usum gratis impensurum, nulla praedae parte sibi decerpta. Praesertim cum non infrequens sit, suum quam maxi-

me

me commodum captare tunc, quando ambitiosissime quis studium suum erga alios ostentat. &c.

§. IX.

Magnus HVGO GROTIUS L. II. de I. B. & P. c. 23. *Conflicto*

§. 8. n. 4. ad euitanda bellorum incommoda illud *utile esse* Grotio. *monet, imo quodammodo necessarium, consentus quosdam haberi Christianarum potestatum, ubi per eos, quorum res non interest, aliorum controuersiae definiantur: imo & rationes inuentur cogendi partes, ut aquis legibus pacem accipiant.* Per legationes, colloquia & congressus saepe magnorum bellorum semina repressa: per mediationes quoque, quae consilii & suasionibus potissimum aguntur, latentes ignes suffocatos saepe fuisse Grotio lubenter concedimus. *vid. GROTIUS L. II. de I. B. & P. c. 23 §. 7. PVFENDORF. L. 5. de I. N. & G. c. 13. §. 2. BOECLER. Dissert. de Congressibus Principum. BVRGER. Cent. 1. Obs. 98.* Sed haec obtineant tantum inter volentes, & pacis consilia non prorsus reiicientes, ad contumaces sane applicari nulla ratione possunt. Gens enim Genti non est superior, & summarum potestatum controuersiae sua natura aliorum decisioni non subiacent, etiamsi horum, quod raro fit, nulla interesset. Et quamuis ad prudentes potentesque Principes spectare videatur, bellorum imminantium malis in tempore providere, & oportune obicem ponere, ne vel ipsi in implicentur, vel saltem ne publica tranquillitas in discrimen vocetur: Tamen in negotiis Gentium, aliorum iudicio & directioni, ut dixi, sua natura non subiectis, ad ius dandum cogendumue reluctantem, hoc solum non sufficit, sed si subsit validum ius belli, potest inter causas esse, ob quas id non remittatur, ut in simili materia idem GROTIUS loquitur L. II. de I. B. & P. c. 16. Proferat igitur modum Grotius, ineatque rationes, quibus illaesa libertate Gentium, publicae controuersiae sine cruore definiri, & ad

C

acci-

accipiendam pacem cogi partes possint. Sed quomodo demum id fieri debeat, lenioraque media detrectantes in viam redigi, quin saluo iure Gentium ad seruandam pacem cogi quoque possint, id sane vir Magnus non ausus fuit definire. Vnde etiam hactenus inter votum substituisse, ne ad spem quidem solidiorem prouectum esse eius monitum, testatur VLRICVS OBRECHTVS de *sponsoribus pacis* c. 3. §. 2.

§. X.

Huc perti-
nent quoque
compro-
missa.

Huc etiam referri possunt *compromissa*, si bellantibus placuit ἐπιτρέπειν πόλει τινὶ τοῦ καὶ ὁμοίᾳ, *arbitrium permittere alicui civitati aequae utrique parti*, ut loquitur ISOCRATES *Orat. aduers. Cresiph.* cum & alias pacis per arbitros contractae visitata materia sit, cuius exempla, copiosissima annotatione complexus est ipse GROTIUS de *I. B. & P. L. II. c. 37 §. 8, & ib. not. L. III. c. 20. §. 46. ibique not. add. PVFENDORF. de I. N. & G. L. V. c. 13. §. 4 seqq.* & quae congestit B. Dn. HERTIVS noster in *Not. ad Puf. d. l. §. 3. tit. c.* Habet paces per arbitros factas aliquam multas in Polonica historia CROMERVS *L. X. XVII. XVIII. XXI. XXIV. XXVII. XXVIII.* In Danica PONTANVS *L. II* & apud THVANVM in controuersia Dano-Suecica *L. XLV.* ac apud LEIBNIZIVM in *C. I. G. Dipl. 14, 16, 33, 69, 70.* plures quoque consignatas reperies. Nec absque ratione putat POLVS apud THVANVM *Lib. XV. Hist.* optimum factum sibi videri, ut controuersiae ad arbitros, de quibus partes conueniant, remittantur. Ac PVFENDORFIVS inter sanctissima officia non immerito reponit interpositionem arbitrii, ideo, quia sic humano eruori parcitur. Vtinam vero Gentes inter se collisae posthabito fatali bello, lites suas *proocatione ad arbitros* semper decidere possent. Verum habent *primo* arbitria inter Gentes id maxime incommodi,
vt

vt executio laudi non ab arbitro, sed regulariter a victore ipso fit facienda, nisi id arbiter, voluntate partium, expresse in se receperit. Vnde quoque in re magni momenti raro arbitria interponi solent, sed subito Marte controuersia dirimitur, ad quem nihilominus, post pronunciata arbitri, vbi condemnatus vltro iudicata praestare detrectat, vltimato inter Gentes erat deueniendum. *Deinde* arbitria quoque, quae conuentionibus fiunt, non nisi inter volentes locum obtinent. Gentes enim, quarum actiones, sua natura, nulli humano iudici subiacent, nulla quoque ratione cogi possunt, vt inuiti quamuis, & iuris sui tenaces, arbitria aliorum subeant. Et licet arbiter talia proponat media, viamque monstrat, qua rationi & aequitati consentaneam pacem alter obtinere sine armis possit, tamen vbi is hoc quoque reiecit, propterea arbiter nullum ius consequitur, vim adhibendi leniora, remedia contumaciter detrectanti. Hoc enim parum abesset a bello punitiuo, toties a commentatoribus Grotianis refutato. Et est omnino, in statu naturali quilibet actionum suarum proprius moderator & arbiter. Tamen quoque hoc casu, propter contumaciam & obstinationem aliquis male audiat, tamen arbitro hoc nullum ius tribuit, aut iustam belli causam. Vnde satis mirari non possum quorundam Doctorum in asserendo facilitatem, qui non dubitant quasi pro re comperta statuere, ob maxima incommoda, quae ex reiecto arbitrio, & belli continuatione oriuntur, ac in innocentes quoque deriuantur, Principes ad arbitros recipiendos, in statu naturali cogi posse. v. TESMARVS *ad Grot. L. II. c. 23. §. 8.* Possunt id saepe humanitatis iura suadere, vt Princeps, etiam a iusto bello abstineat; poscit id saepe prudentia, verum adhuc nihil decedit iuri eius, nec iustitia belli labefactatur, in eo, qui mauult ius suum persequi. Qua enim is iustitia

quo fundamento potest impediri in persecutione iuris sui? Nam & illud omnino falsum est, quod aiunt, eos qui spernunt auctoritatem pacem suadentis, & aequas iustasque conditiones reiiciunt, videri iustitiam laedere & iniuria afficere pacis ministros. Ludunt illi vocabulo iniuriae, quam hic pro inhumanitate seu incivilitate supponunt, qualis sane, licet notam aliquam incurrat, non tamen praebet iustam belli causam.

§. XI.

*Remouetur
dubium,
aliorum dis-
sidia nostris
saepe utili-
tatis in-
tercedere.*

Neque maiore cum fundamento ab arbitro dici potest: *vestra dissidia meis utilitatibus intercedant, multisque meam rempublicam & magnis detrimentis afficiunt. Hinc ius meum, renouare vos a dissidio, & si sequi non vultis, trahere.* Nam & huic dubio scite & grauiter satis iuit obuiam Doctissimus BOECLERVS, in *Dissert.* quae inscribitur: *Quies in turbis.* Hic enim disceptantes apte regere possunt: *Nulla ratio inuat, ius suum in alieni iuris diminutione collocantem. Nos suam quisque ius persequimur: tu obiecta iuris tui nos vis impedire, quo minus consequamur ius nostrum. Si nostrum iuris disceptatione tua laedantur commoda, nullo id nostro consilio, adeoque nec nostra culpa fit, nec tuis utilitatibus inuidentur, nec intercedimus.* Sane, qui iure suo utitur, nemini facit iniuriam, adeoque nec belli causam praestat, tametsi ad alium indirecte damnum aut incommodum inde redundet. Fas est priuatis fodiendo in suo, vicini fontem auertere, *L. 26. de damno infect.* & aquam in proprio fonte scaturientem in damnum vicini abducere. Quidni liceret Gentibus ius suum armis persequi, licet hic indirecte laedantur commoda vicini. Talia cum vicinis patienda, a quibus & commoda multa alio tempore in nos redundant. Ne quid tamen hic dissimulem, potest adeo alienis dissidiis nostra intercurrere, non utilitas modo, sed & necessitas, ut

ni pereas, perimas, locumque te alienae fortunae adiungas. Quo casu foedere opus est, ut iuste alieno bello accessisse videaris. Nam nouas in bello partes facere, aut se bellantium alterutri socium addere, vnicuique pro antiquiorum foederum ratione, vel quocumque alio iure suo liberum aut vetitum esse potest. De quo infra ex professo dispiciendum nobis erit.

§. XII.

Speciosius forte pro stabiliendo inter inuitos arbitrio Examina-
tur aliud
dubium pro
stabilendo
inter inuitos
arbitrio alle-
gari soli-
sum. argumentum illud est, quod proferunt, homines saepe ex perturbatione animi, vel ob ignorantiam momentorum circumstantium, suis propriis commodis resistere. Vbi sane aequitas & ipsa lex charitatis postulare videbatur, ut his quoque, nolentibus licet & pertinaciter resistentibus, occurrant alii, atque ii maxime, quorum communes intercedunt utilitates. Vnde & pro-inconsultis ac ignorantibus, quin pro inuitis & palam detrectantibus, sponfiones pacis miri posse probat VLRICVS OBR ECHTVS *Dissert. de sponsionibus pacis cap. 3.* Et cum non ita pridem CAROLVS XII. Sueciae Rex aeternae memoriae nullis consiliis pacis locum relinquere vellet, belligerandi negotium quasi in perpetuam artem conuersurus, non semel viros Politicos eosque negotiis publicis praesidentes hoc argumento vfos fuisse memini: cogendum esse Suecum ad pacis conditiones accipiendas, ideo, quod ex perturbatione animi & affectibus, propriis suis commodis resisteret. Verum, quantum ad sponsores pacis attinet, cum ii ius legitime belligerantium in saluo relinquunt, ac sponfiones suas subsidiarie demum, & sub conditione interponant: *si postea pax inter partes belligerantes legitime fuerit conclusa*, dubium non est, eos quoque pro inuitis & ignorantibus intercedere posse. Sponfio enim per se huius indolis est, ut tum demum commi-

mittatur, vbi pax fuerit legitime contracta; quod ex con-
 uentione Hagensi, an. 1659 in medio aestu belli Sueco-Da-
 nici conclusa, ipse probat laudatus OBRECHTVS. In
 ea enim *art. 5.* obstringunt se inuicem Gallia, Anglia, & foe-
 deratum Belgium *in forma omnium optima, amplissima securis-*
fimaque, ac reciproca obligatione, si pax inter Reges Daniae &
Sueciae instauraretur; vt sponsores, fideiussores, vindicesque essent,
eorum omnium, quae inter eosdem Reges pactis sancirentur, vt
ea rite ac sedulo obseruarentur, ac penitus per omnes numeros
implerentur. Quorum etiam referendum est, quod Ill.
 PVFENDORFIVS monuit *L. V. de I. N. & Gent. c. 13. §. 7.*
Posse plures, quorum praecipue interest litem sopiri, pactum in-
ter se inire, super iunctim suscipienda litigantium compositione,
ac se mutuo obstringere, quousque singuli bello isti sese possint
immiscere. Haec enim omnia, quia de rebus ad se perti-
 nentibus occupantur, nec iuri legitime belligerantium, qua
 belli, qua pacis ineundae facultatem, praeiudicium vllum
 inferunt, naturali Gentium iure illicita esse non possunt.
 Hinc tamen nihil quicquam inferre licet ad quaestionem
 nostram, de iure cogendi belligerantes, ad recipiendos ar-
 bitros, pacemque inter se ineundam. Quae vltius nec
 eo praetextu affirmari potest, quod belligerantes ex hostili
 feruore & perturbatione animi, vel momentorum circum-
 stantium ignoratione, suis propriis commodis resistent.
 Quis enim in statu naturali alterum alterius actionum iu-
 dicem constituit? Annon litigantes eodem iure dicere pos-
 sent, eos, qui rebus suis se inique immiscent, alienae inhiare
 praedae, partiumque studio duci, ac ignoratione causarum
 circumstantium labi? Et si vel maxime belligerantes nunc
 ratione sua abuterentur; inde tamen legitimum ius belli
 nondum amitterent, quia rerum iuriumque suorum abu-
 sus non meretur eorundem priuationem, inter eos, qui
 nullum iudicem agnoscunt; eoque nec aliis facultas aliqua
 ac-

accrescere potest, auferendi litigantibus iuris belli, aut vim inferendi iis, qui in fauorem alterius, aut publicae tranquillitatis causa, hoc iure suo cedere recusant. Suadet id quidem humanitas & ipsa lex charitatis, vt consilio errantem adiuues, sed penes ipsum tamen semper erit, consilium tuum probare vel reiicere, nec poteris eum remediis coactiuis ad consilium tuum admittendum adigere. Quae enim charitas est, spoliare alterum iure suo, aut id saltem imminuere? Quae humanitas, vim ei inferre, qui nullo suo consilio nec culpa te offendit. Inter eos, qui in ciuitate & sub eodem iudice viuunt, eoque ^{exordium} & priuatam vindictam amiserunt, factum defendi potest, si valentior aliquis vim inferat inique concertantibus, eosque ad seruandam pacem ciuilem constringat. Quo intuitu PLATO L. IV. de Legibus puniendum censet eum, qui vim alteri inferendam non arceat. Heic enim duello impliciti, nullo tumentur iure, sed pro ipso arbitro potius vim adhibente, militat tutela iuris publici, potestque hic coram communi iudice facti sui rationes proponere & ventilare. Verum haec omnia iterum ad Gentes applicari haut posse, quis non videt? add. BERLICH. P. IV. Concl. 12. n. 45.

§. XIII.

Atque ex eo illustrari debet, quod Doctores magni nominis profitentur, iuste bellum suscipi posse, quoties adest causa hominum communis; qualis est, si, quod fit, pertineat ad turbandam societatem humanam. ^{Es iterum aliud.} vid. B. SIMON. HENR. MVSAEVS in Selectis ex Iur. Nat. Controu. th. 42. Quorum sententiae non equidem omne robur facile denegarem: neque tamen existimem ad nostram materiam tuto applicari posse. Satis quippe iniuriae est in illa turbatione, vel in actum deducta, vel concepta & in exitium omnium proxime eruptura. Ergo quoque satis causa adest, ex qua eiusmodi turbulentus Princeps iuste bello oppeti, & ad officii termi-

nos

nos redigi possit. De quo in sequentibus plura dicturum. Verum non est de eo iudicium vnius. Et quamuis aliquis coelum & terram moueat, clamet, vociferetur: periclitari vniuersum genus humanum, totius Europae salutem in discrimen vocari, pro libertate omnium & incolumitate arma sumenda fuisse, gratiam ab vniuersis expectari. Nunquam tamen possum a me impetrare, vt credam, rem serio agi, quin potius existimem, sub ostentatione communis periculi ipsum turbulenta consilia tegere, & puluerem tantum in hominum oculos conicere, quo minus, quid falsa ista officiorum specie occultetur, alii peruidere valeant. Credatne enim aliquis, in communi isto omnium mortali periculo, vnum tantum posse esse oculatum, ad sensum eius ceteros omnes hebescere, & in tam clara luce vnius, in perpetua velut nocte & caligine versari posse? Absit. Quae enim ad turbandam societatem humanam faciunt, omniumque hominum saluti & libertati insidias struunt, communi omnium Gentium iudicio pro talibus declarantur, ab vnius sane arbitrio non pendent. Quod in Piratis constat, quorum instituta Gentium hominumque societatem inuertunt, eoque communi etiam Gentium moratorum iudicio ipsi pro perpetuis hostibus declarantur.

§. XIV.

Nonne vero finis tam egregius & laudabilis legitimitur ac defendet eum, qui pro obtinenda communi Gentium tranquillitate vim adhibet, iniquis pacis turbatoribus; cum salus totius Europae iubeat, vt eidem, velut supremae legi, singularum rerum publicarum opportunitates sint subiectae; & alias quoque finis censeatur bonitatem dare mediis; ac boni finis causa omnia licere putent Politici. Et hoc sane horribile secretum quorundam Italarum, quo omnia fere scelera defendi possunt, modo reipubl. vitia sint.

Etiam finis, qui dicitur esse salus totius Europae, defendit eum, qui pro communi omnium tranquillitate vim adhibet, iniquis pacis turbatoribus & Re-

sint. vid. VLRICI HVBERI *Auspicia domestica Orat. III.*
p. 140. seq. Et differte quoque MILTONVS legem dicit a
 DEO ipso & natura sancitam, vt omnia, quae reipubl. sa-
 lularia essent, legitima & iusta haberentur, quapropter etiam
 iure Carolum Regem supplicio affectum putat, *in praef. De-*
fens. pro populo Anglicano contra Salmás. Non enim, quod
 in se malum & iniustum est, vtilitatis, quamuis publicae
 causa tale esse definit, vnde & GROTIVS dixit, *vtilitatem*
ad ius dandum non pertinere, sed si subsit ius, posse inter causas
esse, ob quas non remittatur. Et nonne quoque in arbitran-
 do sine isto possunt homines vanis rerum imaginibus illu-
 di, & pravae voluntatis suae illicio decipi? Quod vero ad
 vulgatum canonem Metaphysicum attinet, censetur qui-
 dem finis bonitatem dare mediis; sed, vt optime Phi-
 losophi explicant, non id accipiendum de bonitate
 morali, quasi finis, si moraliter bonus sit, etiam media
 talia esse faciat, verum ita potius intelligitur, quod medium
 vt medium, per se & propter se, non sit expetibile agenti,
 nec adeo hoc modo ametur; sed quod ametur, id inde ef-
 se, quod res, ad quam quaerendam vtile est, tanquam finis
 appetatur. Discernendae quoque in mediis, res sua na-
 tura & interius malae, ab indifferentibus, nam his solis bo-
 nitatem finis impertitur, non illis. Ceterum in ciuitate
 quidem, omnium actionum maxime publicarum cynosura
 est salus reipublicae, quam dirigit & determinat is, qui ciui-
 tati cum imperio est praefectus: sed hoc ad integram Eu-
 ropam, vniuersim sumtam, haud sane potest applicari. Vti
 enim eius cura vni soli non est commissa: ita vnus etiam
 de salute totius Europae pro arbitrio suo iudicare non pot-
 est, sed tunc demum vniuersa bene habet, cum singulae
 eius respublicae iuste & prudenter administrantur. Ac vbi
 communis omnium salus periclitatur, tum optime omni-

D bus

bus prospicitur, vbi vniuersi ad auxilium & remedia cur-
runt, communemque causam communibus quoque confi-
liis & rationibus sustinent.

§. XV.

*Est aliquis
potens ciui-
tatis Rector,
isq;ue procul
a partium
studio, iusto
amans &
aequi, ac
plurimum
ratione pol-
lens. Annon
huic tri-
buendum
arbitrium
aliquod in-
ris Gentium
legale?*

Et hoc quaeri dignum, si vnus alterue Summorum
Imperantium, rebus propriis domi suae primum bene com-
positis, deinde etiam omnibus virtutibus, iustaque poten-
tia, ad tantum negotium necessaria, reperiatur instructus,
sitne is fortean meliore iure fundatus, inque rebus ac dis-
sidiis aliorum, legitimum habeat arbitrium? Est nempe
aliquis, tam eminentibus animi dotibus praeditus, procul
a partium studio, iusti amans & aequi, non alieni appetens,
sed pacis & tranquillitatis conseruator, plurimum ratione,
perspicacia & vsu rerum gerendarum pollens, ac praeterea
tanta potentia instructus, vt ad arbitrium Gentium, quasi
natus esse videatur. Nonne hic saltim ad exequendum
tam sublime & salutare officium a diuina prouidentia velut
destinatae videbitur? Poteritne adeo diuinae uocationis
nomine inflammari, quoties commissos bellis populos, a
funestis dissidiis, vi & armis reuocandi occasio affullerit? Id
enim etiam a nonnullis maximopere defendi video. Et
fuit is omnino quorumlibet fere potentiorum bellatorum,
iam inde ab antiquissimis temporibus, quaesitus praetextus,
qui in omnes imperandi ius, velut maiores in minores, a
naturae quasi lege se accepisse putarunt, ideo, quod vbi
rationis & potentiae versatur plurimum, ibi iusta quoque
imperandi causa fit, & fons legitimus. *vid. PVFENDORF.
L. 1. de I. N. & G. c. 6. §. 11. 12. L. 3. c. 2. §. 2. add. GROTIUS
L. 2. c. 20. §. 9. 10. & in not.* Quo nomine DIONYSIVS re-
pressurus indignationem & inuidiam Graecorum, Romanos
iniquis animis ferentium: *Aequo animo, inquit, iusta subiectio
ferenda. Naturae namque, communique omnium lege, nullo peri-
tura*

tura tempore, praestantiores inferioribus perpetuo praesunt. Neque accusanda fortuna, quasi gratuito tantum imperium urbis minus idoneae tamdiu tradiderit. Discent enim (Graeci) ex hac historia urbem talem a suis continuo primordiis innumera- biles emississe virtutes hominum, quibus neque sanctiores, neque iustiores, neque temperantiores in uniuersa vita; neque in re militari praestantiores unquam Graeca, vel barbara ciuitas vlla tulit. Quae quamuis sit ambitiosissima, & in contemptum aliarum Gentium excogitata Romanorum assertio; video tamen in hac ipsa materia, quae de arbitrio inter inuitos fumendo occupatur, nonnullos hoc argumento vti, tan- quam palmari & praecipuo, cui velut fundamento super- fruunt, ARBITRIVM IVRIS GENTIVM LEGALE, inuidiosum nomen est haecenus omnino, nisi apud inflatos insolentia populos, incognitum. Quod vltius simili Au- fregarum legalium in imperio, prudenti illo auertendis Statuum dissidiis & bellis instituto, illustrant, idque dicunt, etiam locum in Gentibus obtinere citra antecedentem parti- um conuentionem: nec huiusmodi arbitro legali Gen- tium conciliatorium tantum operam tribuunt, qua suasio- nibus per rationum momenta is pacis consilia suppeditet; sed, quamuis initio talia suggerat, quae ad praesentem re- rum statum accommodata videntur, viamque futuras tur- bas euitandi monstrant: tamen, vbi talia audire contro- uertentes pertinaciter detrectant, mox eidem quoque ius & fas esse contendunt, vt vi maiori adhibita, vel certe co- minus ostensa, aut a praeparato & concepto bello, aut mi- nimum, ab vltiore eius contiuatione partes controuer- tentes absterreat, iubeatque rem, acceptatis non iniquis pacis conditionibus, amice componi. Quapropter talem *arbi- trii huius Iuris Gentium legalis* definitionem tradunt: Quod aequilibrii, variisque aliis Iuris Gentium rationibus innititur,

& ad tranquillitatem pacemque communem, partim consilio & argumentis, partim vi & armis, retinendam & recuperandam ordinatur, ab omni eo, qui prudentia viribusque propriis confidere potest, nec per propriae suae civitatis rationes impeditur, secundum regulas eum publicae, tum privatae salutis Gentium, probe inter se temperatas, casu eveniente, faciendum, atque inter bellum moturos, aut eodem iam implicitos, exercendum.

§. XVI.

*Resollitur
rationibus.
Arbitrium
inter Gentes
legale nul-
lum dari,
idque nomen
invidiosum,
& haecenus,
nisi apud in-
flatos inso-
lencia popu-
los, incogni-
tum esse
pluribus de-
monstratur.*

Ex iis vero, quae haecenus copiosius a nobis disputata sunt, iam satis luculenter patet, quam parum fundamenti habeat *arbitrium illud Iuris Gentium legale*. Iure namque eo, quo Gentes utuntur, civitates earumque Rectores aequales omnino habentur, nec vllum ius praecipuum, vnus prae altero, nisi ex conventionione aut possessione sibi arrogare potest. Vnde & Reges se vocare inuicem fratres, ab antiquissimis temporibus vsitatum fuit: suntque omnino in exercitio Maiestatis suae, nulli humano subiecti iudicio, nec alterius arbitrii cancellis circumscripti. Quapropter plus Graecis non licuit in Romanos, quam his in illos. Et sicut Graecis nefas fuit esse arbitris in Romanos; ita Graecorum quoque actiones a Romanorum arbitrio sua natura erant liberae. Imo, qui in statu naturali se arbitrum constituit actionum alterius, is eo ipso eidem concedit ius, & facultatem simile quid in eundem exercendi. Nec sola vnus prae altero potentia hanc aequalitatem Iuris Gentium tollit, aut potentiori arbitrium tribuit in alios, nisi HOBBIJ errorem velimus defendere, aequalitatem naturalem ex viribus dimetientis. Bene PLINIVS in *Panegy. c. 38. Non ut inter pecudes, sic & inter homines potestatem & imperium valentioribus natura dedit.* Quin caueant potius Gentes, ne qua potentiori arbitrium in suis rebus

rebus concedant, ne dum, vt legale arbitrium is sibi arroget, permittant, quia saepe ex affectata pacis tutela noui belli semina & praetextus quaeruntur. In quem sensum de Antiocho M. PLVTARCHVS in *Catone Maiore* refert: *Bello praetextum sumebat, liberare Graecos, libertatis non egentis.* Expertae id quoque fuerunt, Graecorum ciuitates, dum aduersus Philippum Regem, Romanorum arbitrium suo damno implorarent. Solebant iam tum Romani sibi attribuere *arbitrium Gentium legale*, vnde apud FLORVM *L. III. c. 18.* populus Romanus vocatur *Regum Gentiumque arbiter.* Et ipsi Graeci apud LIVIVM *L. XXII. c. 19.* ita de Romanis introducuntur gloriari: *Esse aliquam in terris Gentem, quae sua impensa, suo labore & periculo bella gerat, pro libertate aliorum, nec hoc finitimis aut propinquae vicinitatis hominibus, aut terris continenti iunctis praestet: maria traiciat: ne quod toto orbe terrarum iniustum imperium sit, vt ubique fas, ius, lex potentissima sit. Vna voce praeconis, liberatas omnes Graeciae atque Asiae vrbes, hoc spe concipere, audacis animi fuisse: ad effectum adducere, virtutis & fortunae ingentis.* Satis profecto pro ostentatione. Et elegans id quidem, nisi aliunde constaret, Graecos his ipsis suis arbitris seruitutis iugum debuisse. Neque omnino in hoc statu Gentium aequali, arbitrium de Iure Naturali proprie & stricte dicto ei deferendum, qui iuste agit, & praepollet sapientia. Tametsi enim vnus, qui potentia praeditus est, simul quoque omnes virtutes possideat, quae ad arbitrium inter alios Reges subeundum necessariae videbantur: inde tamen nisi ius imperfectum consequitur, seu aptitudinem ad arbitrium Gentium, & dignus quidem is esset, cuius iudicio omnes Gentium controuersiae subiicerentur. Non autem ideo habet ius perfectum. Vnde si alii hoc arbitrium subire detrectent, non sane iniuria hunc afficiunt, sed ob

pertinaciam tantum, immodestiam & inhumanitatem male
 audient, quod nondum tribuit iustam belli causam: inpr-
 mis cum hoc principium maximas semper lites sit excitare
 aptum, inter eos, qui nullum iudicem habent, quando ne-
 mo sapientiori aut digniori libenter cederet, neminem se
 sapientiolem & digniolem existimans. Sola vero ratio
 aequilibrii inter potestates Europaeas tuendi, eosque ad
 aequabilem redigendi potestiam, ad arbitrium illud legale
 fundandum non sufficit, hic enim omnia ea regeri possunt,
 quae supra §. XIV. de publica vtilitate, ac sine medijs bonita-
 tem impertiente commentati sumus. Multo minus vero
 simile illud, ab Austregis Statuum Imperii desumptum, ad
 liberos & independentes populos, eorumque Rectores ap-
 plicari potest. Status enim sunt sub vno nexu vniuersali,
 eoque non foederali tantum, sed & imperiali; & continen-
 tur legibus publicis, ac supremis Imperii iudicij subiciuntur;
 quo contemplatu etiam eorum controuersiae spectant
 ad Austregas, consuetudine primum, vt videtur, mox vero
 publica lege Maximiliani I. constitutos. Quae omnia ad
 liberas ciuitates eorumque Rectores incongrue applican-
 tur, quia nulla lex Gentium hoc arbitrium legale induxit.
 Quod vltius finem illum, cui obtinendo a nonnullis con-
 fingitur, *per se*, raro aut nunquam consequi potis est. Ar-
 biter enim ipse, a quo, vt gratis semper tale auxilium praes-
 tetur, ob magnitudinem impensarum, salua fronte exigi
 non debet, nunc propter impedimenta domestica aut ex-
 terna bella, praecisis turbis in tempore occurrere impedi-
 tur: nunc rerum compositarum inconstantia, aliaque
 causae multae prohibent, quominus omnes futuras & im-
 minentes contentiones Gentium praecuidere, nouasque im-
 posterum controuersiarum causas tollere, ac semina earum
 reprimere statim possit.

§. XVII.

§. XVII.

Possẽm hic nonnulla inspergere *de sorte*, ideo, quia Agitur de sorte & certamine singulari. euitandarum contentionum causa, eam apud varias Gentes receptam esse, idoneos auctores secutus tradit GONZALEZ TELLEZ *ad c. Ecclesia 3. X. de sortileg. n. 7.* Ac de *certamine singulari* GROTIUS videtur in *L. II. de I. B. & P. c. 23. §. 10.* eius vsum quoque non omnino repudiandum, si duo, quorum controuersiae alioqui totos populos grauissimis malis sint implicaturae, inter se parati sint armis decernere, qui dicta exemplis legibusque confirmat, conf. IOACH. BVRGER *Cent. 1. obs. 98.* Verum praeterquam quod nobis heic quaeratur, quae via sit ineunda cum iis, qui leniora consilia accipere detrectant, videtur etiam vterque ille modus non parum temeritatis continere, vbi de rebus magni momenti controuersia est; quia vterque *aleam* continet. Cur enim sua ac reipublicae iura aleae committeret Princeps, quamdiu adhuc certiora adsunt iuris sui defendendi aut recuperandi remedia. Adest exquisita militum manus & tot roborum virorum, qui pro Rege, pro patria, ad vltimum dimicare parati sunt. Hic robur, hic securitas. Cum e contrario iacta iam alea, aut certamine non absque temeritate finito, vbi vltro quod in controuersia fuit, non praestetur, inter Gentes iam nemo sit, qui victum ad praestandum adigere possit; sed de nouo res armis sit decidenda. Vnde hodie quoque raro aut nunquam his modis magnas controuersias inter Gentes definitas esse nouimus.

§. XIX.

Haecenus multa remedia examinauimus, quae pro firmanda pace naturali, & euitandis bellorum molestiis, a variis excogitata & commendata fuerunt. Eorum tamen nullum omnino calculo nostro probauimus, eo, quod vel iniusta sint, vel incerta & inconsulta, quin ipso quoque malo, Transitio ad vera remedia, quibus prudens ciuitatis Reſtor occasio- nibus bello malo,

rum e longinquo praeuisis in tempore obicem ponere possit.

malo, cui adhibentur, deteriora videantur. Itane omnem prorsus curam & medicinam publicus morbus respuit? Itane libere, potens & ambitiosus ciuitatis Rector, viribus suis confusus, publicam Europae tranquillitatem, pro lubitu conuellat, & nullo sufficiente impedimento in tempore opposito, vnus victoria semper abutatur in instrumentum oppressionis alterius: Itane turbulentus Princeps vltra ius fasque exorbitans ambitionem suam innocentium sanguine perpetuo satiabit? Absit. Et spectat omnino ad prudentis & potentis Rectoris curam atque officium, vt occasionebus bellorum e longinquo praeuisis, obicem opportune ponat, & alterius iniquos conatus ac turbulenta studia interuertat, ne propria ciuitas sua, alienis dissidiis intercurrentes, tandem ipsa quoque in discrimen vocetur. Quod vti ex ipso fine delati summi Imperii per se fluit, ita sane nemo, quod sciam, summis potestatibus vnquam id ius ereptum iuit, aut in dubium vocare ausus fuit. De iure ipso igitur nihil discriminis superest; sed agitur tantum de agendi modo, & legitimis medijs exercendi istius iuris, quia non probamus eorum sententiam, qui omnia peraeque media ad exercitium Iuris legitimi tendentia, ob id quoque legitima esse existimant. Quemadmodum igitur suprema Principum iura male defendunt illi, qui ea, quamuis bonis rationibus suffulta, tamen scilicet & dubijs argumentis superstruunt: ita nec illi quoque Principibus suis valde prospicere sunt censendi, qui ad exercitium Iuris legitimi, inuidiosa vel iniqua media comminiscuntur, eaque malis rationibus defensa, Principibus suis suadere & in speciem commendare non dubitant.

In eo aequilibrii inter Gentes tuendi summa ratio sita.

§. XIX.

Alia igitur nobis est discedendum via; Et vt belli incommoda euitentur, neue vicini & innocentes, populi vnus

vnus potentioris & iniqui bellatoris praedae adeo impune relinquantur, non aliud sane medium iustius simul & efficacius esse apparet, quam vt commune periculum communibus quoque viribus repellatur, in eoque solo salus singulorum quaeratur, in quo sita est omnium : cum alias ab vnus pernicio ad alterius exitium proximus sit progressus. Et hoc sane aliter fieri nequit, quam pacto communi plurium foedere, ad publicae vtilitatis rationes prudenter attemperato. *Foedere* inquam ; non vniuersali illo omnium Gentium ; aut maioris praecise partis Gentium Europaeorum, quale contra Turcas Christianis ineundum esse Grotius suafit. Vtrumque enim illud, tum propter diuersa plurium studia, tum ob alias quoque rationes bene multas facile iniri posse, initum durabile esse, supra negauimus : Sed foedere inter eos inito, quos idem periculum eademque studia, & eadem ratio Status connectit. Inter eos foedera longiorem fere vitam consequuntur, & durant omnino, donec propulsus commune istud periculum esse videatur. Iam sicut foedera pro sua cuiusque vtilitate pangere cuiuslibet Iure Nat. integrum est : ita nec illicitum nec nouum, in ipso bello nouas partes facere, & belligerantibus accedere, pro suo cuiusque iure aut vtilitate. Quo intuitu illi quoque ad foedus & societatem admitti possunt, qui ex partibus belligerantibus ad ineundam & conseruandam pacem proniores esse, aut qui iniuriam pati videbuntur. Atque in eo aequilibrii inter Gentes tuendi summa ratio sita est, vt opposito iusto aliorum aequipondio, ambiciosi ausis vnus obex ponatur in tempore, & aequa lance, vltro citroque iusta obseruetur proportio ; ducta similitudine ab aliis rebus naturalibus, quae pondere aestimantur, in quibus exacta est aequalitas, cum neutra pars librae praeponderat. Verissimum sane est & quasi e tripode dictum illud

E

Solo-

Solonis oraculum, *aequalitatem nullum bellum concitare*, quia mutuus metus aequales in pace continet. Sed cum hoc rerum statu, inter Gentes singulariter consideratas exacta virium aequalitas obtineri nequeat, nec salua iustitia quoque heic & semper *directo* introduci possit; id saltim accessione sua & vnione efficiant Gentes, quas vel metus potentioris, vel studium pacis, aut communis vtilitatis ratio connectit, vt quoties potentior aliquis tranquillitatem Europae in discrimen vocat, coadunatis plurium viribus, eidem valide resistent, & coniunctione plurium Status Europae reddatur aequabilis. Quo remedio bellum in tempore suffocatur, concordia restauratur & pax constans omnibus acquiritur. *vid. PVFENDORF. L. V. de I. N. & G. c. 13. §. 7.*

§. XX.

*Illustratur
exemplis ex
veteri & re-
centiore hi-
storia.*

Vnde haec quoque ratio inter Gentes semper honestissima aequissimaque visa fuit, vt bello apud finitimos coorto, nunquam ipsae imperatae essent, & quanto possent conatu, moderandae vnus potentiae consilia inirent. Quofacto olim Romani, Franci & Gothi, Hunnis mature obsistebant, non passuri, hos nimium exrescere. De THEODORICO Ostro-Gothorum Rege refert IORNANDES, eum Clodouaei Francorum Regis potentiam hoc modo moderatum iuisse. Videbat enim, hunc Gothos & Gallia exigere, & Thuringiae Burgundiaequae Reges vectigales sibi facere, & tantum non ad arbitrium contendere Europae. Quapropter per epistolas, quae apud Cassiodorum extant, vicinos admonerat, vt sibi prouiderent, coniunctisque secum viribus, eidem iustum aequilibrium opponerent, ac sibi omnibus hoc modo pacem & libertatem conferuerent. Sed ne longinqua & ex veterum petita monumentis exempla huc cumulem, recentiora adsunt, quae in omnium adhuc luce versantur. Quid enim aliud egerunt foederati Principes,

cipes, Angli scil. Sueci & Bataui, in celebri isto foedere tergemino, quod pro conseruando Belgio Hispanico, superiore seculo inierant, quam ne nimium decrederet Hispani potentia, quin potius Gallo redderetur aequalis, cui coercendo & ad aequabiles terminos redigendo, ipsi hoc foedere prouidebant. Ita enim magnus ille in Batauis Politicus Barneeldius omnia agenda dicebat, vt Hispanus decrederet, Gallus non cresceret. Et vtinam foederati semper hoc consilium obseruassent. Talia quoque tempore pacis Monasteriensis anno scil. 1647 agitata a Principibus quibusdam, de ineundo nimirum foedere inter Saxonem, Brandenburgicum, Luneburgicos, aliosque Germaniae Principes, quo factionis nouae, nec Caesareis, nec Gallis Suecisque addictae, sed pacem Imperio redditurae fundamenta iaciebantur; quibus destruendis, ac distrahendis Germaniae Statibus, Gallus tunc omnem conatum adhibuit, & vt Brandenburgicum sibi potissimum conciliaret, cumque a foedere auerteret, volente Mazerino, Rex fraternitatis honorem, quod antea constanter recusauerat, Brandenburgico tunc primum adhibuit, vt refert FVRSTENER. *de Suprematu c. 36.* Quid aliud voluerunt Suecos inter & Batauos, tum inter Caesarem quoque & Suecos anno 1682 factae confoederationes, quam vt intra terminos contineretur Gallus, & ab vltioribus direptionibus in Imperio, ceu iniquissimae *Reunionis* effectis, imposterum prohiberetur? Et famosa illa vnio, quae anno 1686 Augustae Vindelicorum, inter Caesarem & Regem Hispaniae, plurimosque Germaniae Status & Circulos Imperii, eum in finem inita fuit, vt Gallum ab iniquis ausis & praetensionibus in Palatinatum, in tempore impedirent, de qua vid. PVFENDORF. *in Reb. Brandenburg. L. XIX. §. 25.* Aliaque anno 1689 aduersus eundem Gallum inter Caesarem & Belgas inita societas, cui

E 2

postea

postea VVILHELMVS III. Angliae, & CAROLVS II. Hispaniae Reges quoque accessere; de qua itidem conferendus PVFENDORF. *d. L. XIX. §. 31. 32.* Quid denique aliud voluit nostra omnium memoria, initio huius seculi celebratissima totius fere Europae aduersus Gallum coalita societas, quam vt ab acquirenda Monarchia Hispanica ipsum prohiberent, cuius iniqua accessione vnus omnibus futurus fuisset formidabilis?

§. XXI.

*Remouetur
dubium Ti-
tius & Bay-
bayraci.*

His, quae dicta sunt, non obstat primo, quod B. TITVS & Celeberrimus BARBAYRACVS mouent, vbi iniuste aliquis a potentiore opprimitur, vt eidem succurrant alii, non opus esse peculiari foedere, sed ex ipsa iam lege societatis omnes obligatos esse, vt oppresso succurrant, laedentemque inuadant. Tametsi enim 1) ex humanitatis lege quilibet obligatus sit, vt inique oppresso succurrat; ad hoc tamen iure stricte sic dicto & perfecto non obstringitur, adeoque nec iniuriam proprie facit ei, qui auxilium eius frustra implorat. vid. GROT. *L. II. de I. B. & P. c. 25. §. 7.* 2) officiorum, quae ex humanitate debentur, tam laxa est natura, vt facile, vel propriae necessitatis & indigentiae, vel imminenti periculi & impotentiae obtentu, aliisque de causis declinari possint. Opus igitur est foedere, vt quod laxum est & indeterminatum in officio humanitatis, ad terminos liquidi reduceatur & determinetur. 3) Quando alter iniuste ab altero opprimitur, sumus quidem per humanitatem obligati, vt, quantum in nobis est, dissidia illa, amica nostra interpositione, aut per viam mediationis, componamus; non vero, vt aggressorem ipsi inuadamus, nosque alieni periculi comites adiungamus. Hoc igitur, vt fiat, opus est peculiari foedere. confer. Celeberrimus TREVERVS *in not. ad Puf. Libell. de*

O. H.

O. H. & C. c. 5. p. 144. Et quamuis 4) etiam absque obligatione foederati aliquis possit, actu communem humanitatem supergresso, pro libertate aliorum bella gerere, & inuadere iniustum eorum aggressorem: tamen ne sic quidem communi omnium vtilitati satis omnino prospectum videbatur. Quid enim si tam generosus auxiliator, prout anceps est & ambigua alea belli, ipse aciem perdat & succumbat aggressori? Aut ponamus, liberari hac vice a periculo innocentem. Numquid aliis, ab insidiis tam turbulentis Principis ultra ius fasque exorbitantis, satis propterea erit cautum? Non credo. Quin potius hoc loco cedere coactus, in alium iniquam aciem conuertat aggressor, iam eo magis omnibus metuendus, quo magis recte agere, & celare consilia, ac fructu proprii dispendii callidus, conceptam spem in commodiorem occasionem differre didicit. Ne igitur, dum singuli sub iugum mittuntur, vniuersi pereant, aliud remedium non superest, quam vt potenti foedere plures coeant, & coniunctis viribus, tam iniquis vnius ausis se opponant.

§. XXII.

Tamen si vero in Imperio nostro, sub cuius protectione Status singuli ab iniquis aliorum oppressionibus tuti esse debebant, prudenter constitutum reperitur, vt si quis contra pacem publicam de facto inuadatur, non tantum ipse bellum a se propulsare possit, sed ceteri quoque Imperii Status, tanquam vnius corporis Consociati, laeso succurrere, & laedentem ad officium colendamque pacem, armis reducere teneantur. *Rec. Imp. an. 1555. §. 11.* Nachdem aber 54

De Principibus Imperii
disquiritur,
an is quo-
que vtile sit,
vt huiusmodi foederi
accedant, eo
quod iam
hinc sub con-
muni nexu
Imperiali.

ibi: Daß ein jeder Chur/Fürst/ Fürst und Stand/ in guter Bereitschaft (sige) auch in seinen Fürstenthümern/ Länden/ Herrschafften/ Obrigkeiten und Gebieten/ solche einvilige Vorschung thue/ daß Er und die Seinen dan-

noch dermassen gefast/damit Sie sich unversehens Ubers
falls selbst etwas zu entschütten/ und sich ein jeder ders
massen mit den Seinen anzuschließen/ und in die Sache zu
richten/ auf daß Er und die Seinen in solchen Nothfäll
len zusammen lauffen / und Versammlungen eines jeden
Kriegsvolcks/ seinen Benachbarten förderliche und fürs
trägliche Rettung leisten/und thun/und wieder von an
dern tröstlichen Beystand und Entsetzung erwarten mö
ge &c. add. *Instr. Pacis Caes. Suec. Art. 17. §. 6. Instr. Pacis
Caes. Gall. §. 116. 117. Friedens-Execution-Haupt-Recess §. 3.
conf. STRYK. de via facti Princip. c. 2 §. 16.* Tamen, quia
nexus in Imperio, summo publicae rei nocumento, adeo
laxus est, vt obligatio illa Statuum, Con-Statibus suis succur
rendi, eosque ab imminente oppressione, coniunctis cum
oppresso viribus, liberandi, fere intra humanitatem relicta
esse videatur; patet, ipsis quoque Statibus Imperii, vt in
casu imminentis periculi valido foedere connectantur, non
vtili modo, sed & plane necessarium esse. vid. *LVDOLPH.
HVGO de Statu Reg. Germ. L. III. §. 15.* Quod & probant
non tantum pacta confraternitatis inter tot Principes Im
perii inita, sed aliae quoque confoederationes Statuum olim
& nunc vsitatae, de quibus occupantur passim Scripto
res Iuris publici.

§. XXIII.

Opus igitur est foedere, quo ii, quos vel studium pa
cis connectit vel metus potentioris, ac quorum intercur
runt communes vtilitates, occasionibus bellorum e longin
quo praetuisis, obicem in tempore ponant, & opposito iusto
virium aequilibrio, ambitiosum vnus arbitrium & domi
nandi libidinem infringant. Et est id omnino diuiniae pro
videntiae ac in homines benignitatis singulare documen
tum, vt quoties praepotens ac ambitiosus Princeps, egredi
tines

*Est observa
tio in lau
dem Sacra
tissimi impe
ratoris Er
Regis An
glicae.*

fines suos, & publicam tranquillitatem Europae turbare intendit, toties vicissim alios excitet, qui, vel iustis viribus suffulti, pacis tantum studio, alieni nihil appetunt; vel metu potentioris, pacis tuendae consilia fouent. Quibus omnibus valido foedere connexis, iustum omnino aequipondium etiam potentissimo cuique turbatori opponere possunt. De Sacratissimo Imperatore nostro res ipsa loquitur, qui dum ad inuidiam vsque potens est & bello felix, tantum tamen a turbis in Europa excitandis abhorret, vt sola publicae tranquillitatis causa, solo pacis tuendae studio, paterno auitoque regno opulentissimo, Hispaniarum iustissimo titulo, renunciare sit paratus. Quo intuitu dignus est, qui vniuersali isti omnium Christianorum societati, per tot regna & ciuitates diffusae, velut Imperator & aequissimus director praesideat, auctoritatemque suam & mediationem vbique in Sacro illo Imperio Vniuersali praecipuo quodam iure interponat. Et Anglorum quoque haec propria velut laus est, ac longo inde tempore quaesita gloria. Hinc & quicumque vnquam tentauit Monarchiam erigere vniuersalem, & aliorum quieti insidiari, ferius ocius, maximum ab Anglia inuenit sufflamen. Atque huic tam glorioso ipsorum instituto insistit quoque hodie potentissimus Angliae Rex GEORGIUS, qui vigilantissimis oculis vndiquaque per Europam conuersis, diuina virtute & consilio, bellorum occasiones intercipit, foedera pro securitate Europae pangit, iustoque plurium aequipondio, vnus ambitiosis ausis, in tempore opposito, disiunctissimis quoque terris opera sua concordiam reddit, pacis per vniuersam Europam Procurator, & certissimus quietis publicae conciliator. Quo nomine maiorem dignitatem & gloriam consequitur, quam si *Regum Gentiumque arbiter* inuidioso inter Gentes vocabulo salutaretur.

§. XXIV.

*Agitur de
subiecto obli-
uo & passivo
huiusmodi
foederum.*

Huiusmodi foedera pro communi vtilitate & tranquillitate omnium, ac tuendo aequilibrio Europae, pangere possunt omnes, qui rebus publicis cum imperio praefecti sunt, coque iurium Maieftaticorum exercitium habent, ac in rebus Europae momentum aliquod non leue conferre possunt. Et in Imperio quidem nostro Imperatorem cum consensu & approbatione Statuum tales Societates nomine Imperii inire posse, patet ex *Instrum. Pac. art. 8. §. gaudeant. & Capitulat. Caroli VI. art. 6.* Videant modo Ciuitatum Rectores, & rationes prudenter incant, qua parte proprie propendeat statera Europae, & quis demum quietem publicam non turbare modo possit, potentia sua & viribus fretus, sed quis maxime nocere velit, ac peruersam voluntatis inclinationem ostendat. Aduersus hunc sanctissima foedera pangenda, non alios. Dux Andegauenfis, cum haud ita pridem pacem pro Italia factam iniquissime violasset, vt Batauos ad suas partes pelliceret, aut saltim a foedere cum Imperatore, Gallis & Anglis in eundo distraheret, per Legatum suum Beretti Landi, multis sed inuenustis rationibus persuadere voluit, Caesarem esse, cuius vnus potentia ceteris omnibus esset formidabilis. Verba eius, in Memoriali Statibus Belgii die 21. Septembr. 1717. oblato, secundum exemplar Germanicum, quod exhibent *Electa Jur. publ. T. XI. p. 837. seq.* ita sunt concepta: Dieses aequilibrium ist der Grund des letzten Kriegs gewesen. Seine Majestät bitten zu überlegen / ob es wahr sey / daß das aequilibrium dadurch erhalten worden / und Sie nicht vielmehr Beytrag / zu Vermehrung der Macht eines Prinzen / gethan / der wegen seiner Staats-Räncke / nicht anders als das interesse seiner Vergrößerung zum Ziel hat / und der wie es scheint / durch

durchgehends wenig Schwirrigkeit machen wird/ selbst
 an denjenigen den Anfang zu machen/ denen Er am meis-
 sten verbunden ist. Sed benignior omnino & iustior fuit
 Gallorum atque Anglorum sententia, quibus aequa Inui-
 ctissimi Caesaris propensio incognita esse non debuit. Te
 vero non decebat Landi, tam indigna & inconsulta
 assertione Caesarem proscindere. Caesar amore pacis
 ac tranquillitatis paratus est patrio auitoque regno cede-
 re. Is pro communi incolumitate, otio, & concordia
 omnium, se suasque fortunas omnes deuouit, nec vn-
 quam rationes suas publicae tranquillitati anteposuit, quin
 pro quiete publica cum quocunque foedera inire paratus
 est. Vnde nec turbare pacem, nec aequilibrium Europae
 vnquam concutere voluisse, iudicio foederatorum, bo-
 norum testimonio, confessione inimicorum, consensu de-
 nique vniuersi orbis terrarum & suffragio reputabitur.

§. XXV.

Cum vero & ipsis Statibus Imperii separatim confi-
 deratis, qui saepe non contemnenda potentia pollent, ius
 pangendorum foederum non solum inter se, sed & cum
 exteris generatim concessum sit, *Instrum. Pac. art. 8. §*
gaudeant, verb. Cum primis vero & Cap. CAROLI VI. art. 6.
 modo foedera non cedant in Imperii detrimentum, ac Im-
 perator cum Imperio in iis semper excipitur; dubium nul-
 lum est, quin possint quoque Status eiusmodi foederi, quod
 pro communi Gentium vtilitate & tranquillitate in initum est,
 libere accedere, quod exempla iam supra a nobis allegata vl-
 terius confirmant. add. CAESAR FVRSTENER *de Suprem.*
c. 21. 22. Est celebris Jurispubl. Doctor, & magnum quondam
 in Germania nomen LVDOLPHVS HVGO, qui in *Tr.*
de Statu Regionum Germ. c. 3. §. 15. 16. hanc ipsam facultatem
 Statuum inter defectus Imperii nostri referre non dubitat,

*Quaeritur
 an & Status
 Imperii &
 quomodo hu-
 iusmodi foe-
 deri accedere
 possint, ubi
 Gallorum
 artificia deo
 reguntur,
 distrabendi
 Status in di-
 uerja studia.*

F

propte-

propterea, quod Status satis praesidii ab ipso Imperio, & nexu eius vniuersali, sub quo continentur, habere, nec demum ad auxilia exterorum principum confugere deberent, maxime, cum adsint exempla sat multa, foederum, a Statibus contractorum, quae sub specie communis tranquillitatis propriaeque conseruationis, Imperium ipsum magno nocumento affecerunt. Quo intuitu olim eiusmodi quoque foedera cum exteris pangere Statibus prohibitum legitur, in *der Handhabung des Land-Friedens zu Worms An. 1495. §. 5.* Verum, quoniam nunc forma reipublicae nostrae aliter constituta est, gaudeant principes hoc iure suo, sed ne in detrimentum Imperii cedat, maximopere caveant. Vetus est id artificium Gallorum, qui dum aliis sua eripere cupiunt, Statuum coniunctionem omni semper conatu impediuerunt, ac vt vnum dundaxat hostem haberent, quamdiu cum hoc armis decertarent, aliis promissione foederum, blanditiis & amicitiae imitamentis illudere pulchrum semper duxerunt, donec & hos opprimendi occasionem nanciscerentur. Tamepsi igitur non rara sunt exempla foederum cum Gallo a Statibus initorum, & solus IO. BODINVS meminisse se scribit *L. 1. de Republ. c. 9. p. m. 185. quadraginta septem foedera, in quae Reges nostri Philippus V. VI. VII. & Ludouicus XI. cum Germaniae Principibus coierunt: caueant tamen Status, ne sub specioso praetextu & magnis pollicitationibus se patiantur deflecti ab Imperio, nec rationes suas facile separatas ab Imperii rationibus ineant. Quod in hac ipsa materia, vbi de constituendo totius Europae aequilibrio & conseruanda pace vniuersali quaestio est, quam maxime obseruandum, ne scilicet Status falsa specie ad turbandam Imperii tranquillitatem abutantur, nec ad moderandam vnus in Imperio potentiam, inauspicata cum exteris foedera ineant.*

§. XXVI.

§. XXVI.

Quodsi tamen eorum aliquid a Statuum aliquo suscipiatur, dubium nullum est quin possit is per Imperium ab eiusmodi infausto foedere revocari, & ad communia cum Con-Statibus Consilia amplectenda, vel saltem ad ob-
 servandam ^{ad Capitul. politicam,} durioribus quoque & co-
 actiuis remediis adigi & constringi, vt non semel, hoc
 nostro demum seculo factum fuisse nouimus vid. FA-
 BRI Staats Causley *T. II. c. 5. Lettres Hist. 1702.* & quae
 de milite medietatis custode non ita pridem in Comitiiis
 acta refert, das Kayserliche Commissions Decret, dicta-
 tum Ratisbonae die 19. Ian. 1716. in *Elect. Iur. publ. T. 10.*
p. 22 seqq. Neque id omnino sine ratione; ne quod pru-
 denter in legibus Imperii constitutum est, contraria ob-
 seruantia Statuum, vt male hic Doctores nonnulli statu-
 unt, v. BRVNNEMAN. *de foedere Statuum Imp. cum Exte-
 ris*, iterum abrogatum esse, perperam existimemus. Si
 enim Statibus non licet, posita quamuis iusta belli causa,
 bella contra externos suscipere, vbi periculum subest, ne
 imperium quoque simul turbis implicetur, vt recte docet
 Auctor *Mediat. ad Capitul. Iosephi art. 13. p. 144. & p. 126.*
ad art. 10. & TITIVS in Specim. Iur. publ. L. 3. c. 8. §. 27. &
alibi. Et, si talia bella suscipientes, ad consilia pacis revo-
 cari & adigi possunt, testante STRYCKIO *de conscriben-*
do milite Imperiali. c. 2 §. 13. prout publice quoque in Imperio
 initas quondam fuisse rationes, componendi ad pacem v.
 gr. turbidi ingenii Episcopum Monasteriensem Christopho-
 rum Bernhardum Galanum, refert *Pufendorf. L. X. Rer.*
Brandenburg. §. 9. add. *Idem L. XI. §. 38. seqq.* add. *MVLTZI-*
VS in Corp. Iur. publ. Germ. P. II. c. 5. n. 147. seqq. ibique alle-
gati: sane ex eadem ratione poterit quoque Status Im-
 perii ab infelici & turbulento foedere retrahi & detineri,

*Modus ve-
 vocandi Stra-
 tus ad officii
 rationes.*

propterea, quod per foedera ad bellicam necessitatem proximus fit progressus, & quia, quod prohibitum est in terminis, prohibitum quoque censetur in via. add. §. 29. *infr.*

§. XXVII.

Contracto foedere, possunt foederati auerterendo communi periculo omnia innoxia remedia adhibere, quae citra actum bellum illationem pacem naturalem sunt conseruare apta.

Foedere itaque coalito, illud ante omnia dubium nullum habet, quin foederati auerterendo communi periculo omnia innoxia admnicula iuste adhibere possint, quae citra actuale belli illationem, pacem & tranquillitatem procurare apta sunt. Pacis ineundae consilia belligerantibus suppeditant, suamque offerunt mediationem, & gerant, quae rantiacae sponsonem promittunt, proprias suas utilitates & necessitates intercurrentes esse demonstrant; & ne imparati inueniantur, domi suae, conscriptis militibus, & fortalitiis suis ad defendendum dispositis, ipsi quoque arma parant, viresque cominus ostendunt. Haec enim omnia, citra laesionem alterius ad nostram securitatem licite suscipiuntur v. GROTIUS *L. 1. de I. B. P. c. 1. §. 17. seqq. c. 22. §. 5.* Et sane, si nihil aliud contineret confitmatum nuper foederatorum Principum pactum, quo rato plurium foedere Lancem Europae conseruare, & ambitiosum vnus Andegauensis coercentes arbitrium, iustum Statuum aequilibrium ponere, laudabili instituto contendunt, foret id ab omni obtrectatione vacuum. Verum, dum & arma inferunt petulanti pacis insidiatori, & quod magis est, pro obtinenda tranquillitate publica, vt illi quidem interpretantur, regna & prouincias alienas, ceu victimas pacis, cedunt ac transferunt, liberos populos bello commissos, quamuis inuitos & reluctantes ad pacem adigunt; quin de futuris quoque successionebus ex publica utilitate disponunt, spreto succedendi iure singulorum, & ipsius consensu possessoris, adhuc dum inter viuos existentis: hinc sane

fane dubium videtur, an non idem hoc fit, quam alieno dispendio publicam vtilitatem redimere, aut, quod dicitur, de alieno corio ludere, & bella ex vtilitate suscipere, qualia per se ius nullum tribuere nos quoque non semel diximus. Tametsi vero alias semper pro piaculo mihi fuit, de potestate eorum disputare, qui amputare possunt, & de potestate suae exercitio nulli mortalium, sed soli DEO, ad reddendas rationes obstringuntur: tamen, cum aequissimum istud foederatorum Principum institutum aliorum interpretando trahi, quin publice poscindi, aut saltem in dubium vocari videam, mihi sane haut quaquam vitio verti poterit, vbi illud, debito suo fundamento superstructum, ab obiectionibus quoque aduersariorum hac disputatione Academica vindicauero, suaeque integritati publice restituro.

§. XXVIII.

Qua in re id statim frustra nobis obiciunt nonnulli, nefas esse, vilo modo diuinæ prouidentiae refragari, cum nec vilo artificio politico vel humanis opibus subuerti queat, quod diuina voluntate aeternaque lege constitutum est. Id vero foederatos agere, dum auctam fortunæ beneficio alterius potentiam modis omnibus infringunt, eidemque sufflamen iniiciunt. Etenim, dum imminens a potentiore periculum, humano consilio, & singulari prudentia Foederati depellunt, non id sane agunt, vt aduersus diuinum decretum, quicquam vel viribus valere, vel proficere posse videantur, id enim, quis de homine, cui vel sanum sinciput est, suspicari vellet? verum, sicut & alia multa permittit DEVS, quibus tamen, vt humano consilio obuiam eatur, non vetat; ita, si, permittente DEO, vnus potentior, iniquum Europae arbitrium sibi soli arroget, omniumque tranquillitati infidietur,

F 3

dubium

*Remouetur
dubium.*

dubium non est, quin foederati quoque, ex sua parte, possint, pro conseruanda pace naturali, propriaque securitate, qualicunq; remedia adhibere, modo licita & honesta ac ad hunc finem obtinendum ordinata. Interim humana haec prudentia est, quam infinitis modis superat, saepiusque confundit sapientia & omnipotentia diuina, de qua non satis digne iudicant, qui eidem, qualicunq; humano foedere, licet potenti & ad inuidiam vsque porrecto, compedes & remoram iniici posse existimant. Ludit in humanis diuina potentia rebus, eademque & aequilibrio Europae, tam potenti alioquin, tamque egregio pacis & tranquillitatis nomine nobis blandienti foederi, potentiae suae & durationis terminos ex arbitrio ponit.

§. XXIX.

Maiores dubitatio est, an & iuste bellum inferre possint ei, quem publicae tranquillitati insidiari iudicauerint, an tequam innocenti propositum ad effectum perducere poterit?

Maiores dubitatio in eo est, *AN ET IVSTE BELLUM INFERRE POSSINT FOEDERATI, EI, QUEM PUBLICAE TRANQUILLITATI INSIDIARI IUDICAUERINT?* Cum ob metum ab altero conceptum nihil amplius ad suam securitatem iuste suscipere posse videantur, quam, quod diximus, vt innoxia quaeque munimenta sibi circumponant, sine tamen actuali alterius laesione. In qua quaestione, quod notandum, non illud quaeritur, an excresecens alterius potentia, propter quam metum foederati concipiunt, sola iisdem iustam belli causam tribuat? Periculum enim ex alterius potentia, in illos quidem redundare potest, non tamen semper actu redundat, quin metus inde conceptus, per se, & nisi alia signa accesserint, moraliter adhuc incertus est. Vnde in eos, qui vanis suspitionibus adducti alios inuadunt, non male conuenit Vibii Crispi dictum, a QVINTILIANO laudatum: *Quis tibi sic timere permisit?* Cum enim non dubitatio, sed scientia fundamentum esse debeat, quo nititur

titur consilium efficax agendi, haecenus iniquum esse videbatur, ob solum metum imminentis periculi, vanis fors coniecturis & suspicionibus subnixum, bello impugnare praepotentem vicinum, ideo, quia ius eius, vt Grotius dixit, metu tuo non tollitur. Alias inter potentes & aemulos Principes perpetuo iusta forent bella, & posset quilibet, simulato metu ex fictis periculis, ad opprimendos alios vti, & bellicam necessitatem facinoribus suis praeterere. Verebatur & olim Italia, ne, si Hispanus Insubria, Regnoque Neapolitano, & Siculo potiretur, tota simul sub iugum mitteretur. Potitus est Hispanus, & tamen ultra ducentos annos, Italia iucredibili, & nunquam ante experta sibi felicitate gauisa est. Adeo non semper familiae alicuius magnitudo, seu excrescens potentia, aliorum est oppressio: nec semper legitimum bellum, quod ob metum, ex vicini potentia conceptum, geritur.

§. XXX.

Alia autem quaestio est, eaque proprie huc pertinet: Si quis propter potentiam, qua pollet, animum quoque conceperit, nos vel foederatos nostros inuadendi, eamque nocendi voluntatem adeo luculenter declarauerit, vt metus inde conceptus morali aestimatione certus sit, annon tum saltim nobis liceat, statim violentam nostri defensionem auspicari, & noxam nobis adparantem occupare potius, quam vt ab eodem praeueniamur, primumque ictum excipiamus? Ad quam merito affirmatiue respondemus, non quidem ex principiis Hobbianis, ac statu naturali per se bellicoso, aut ex iure omnium in omnia, quoties vsus & vtilitas id exigit, valido, licet nulla alia belli causa accedat, sed melioribus omnino imbuti principii & freti auctoritate ipsius GROTIJ de I. B. & P. L. II.

*Continuatur
eodem materia.*

L II. c. 22. §. 5. PVFENDORFFII de O. H. & C. L. I. c. 5.
 §. 15. & STRAVCHII Exercit. 9. ch. ult.
 §. XXXI.

Continuatur
 eodem.

Licet enim bellum non semper sit iustum piunque publicae tranquillitatis procurandae remedium; tunc tamen saltim licitum erit, vbi lenioribus mediis reiectis, nulla ratione euitari potuit, sed ex hypothesi necessitatis, ne ipsi pereant, foederatis fuit impositum. Neque enim ad defensionem semper requiritur primum ictum excipere, quia non sola ea laesio est dicenda, quae ante pedes est, sed & illa, quae in futurum quamuis concepta, moraliter tamen certa est. Nam vbi alter voluntatem nobis nocendi liquide expromsit, is sane aperte nunc pro aggressore habendus, ac ineptus valde Politicus is futurus erat, qui in tam iusta causa constituto & ad pugnandum composito suaderet, vt mutato corporis positu, dorsum prius suum hosti verberandum patienter praeberet, ac defensionem suam in id tempus reiiceret, quo deinde morali aestimio impossibilis futura esset, h. e. vt post exitum demum vindicare offensam vellet. Quin vti inter Gentes maxime locum habet, quod GAIVS Ictus ait, in L. 4. ff. ad L. Aquil. *Aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere*: ita honestissima quoque Gentibus ratio, & consilium optimum semper habitum fuit, in tempore ferire, & noxam nobis adparantem occupare potius & praeuertere, quam vt ab eodem praeueniamur. Hoc enim in casu haec nobis proposita fors est, aut occidere, si occupaueris, aut occumbere, si cessaueris, quod de Gladiatore ad pugnam composito scriptum reliquit GELLIVS L VII. N. A. c. 3. cum contra irruentem iam hostem vel idoneae copiae haud subito parari possint, vel saltim cum successu subito in aciem produci nequeant. Quod prudenter olim perpen-

perpendit PHILIPPVS Magnanimus Hassiae Landgravius, cum foedus Sueuicum, aduersus se sociosque suos conceptum, praeuenire intenderet, peculiaribus literis eam ob rem emissis, apud STRAVCH. in *Contron. Illustr. Dissert. 9. in fin.* vbi talia leguntur: Und wir denn mit unsern in der Gefahr sitzen/wenn unsere Widerwärtige ihren Vortheil ersehen/ daß sie bemeldten unsern Oheim/ den Chur-Fürsten von Sachsen/und uns mit der stärckesten und größten Macht überziehen/ also des Backenschlags/ Verjagung von Land und Leuthen täglich gewarten müssen/ So achten Wir/ ein jeder Frommer/ so Verstand hat/ und unpartheyischen redlichen Gemüths ist/ werde in Betrachtung des/ daß in natürlichen und beschriebenen Rechten/ auch darum in dem Kayserlichen Land-Frieden/ die Noth- und Gegenwehr nicht benommen ist/ leichtlich erawessen/ und nicht unbilligen können/ gegen ein solchen geschwind Bündnuß und Fürnehmen/ Unsere Noth und Gegenwehr in der Zeit also fürzunehmen/ daß Wir den unchristlichen und unrechten Gewalt/ der von unerhörter Sache begegnen soll/ aufhalten/ und die Unsern bey Gleich und Recht beschirmen mögen. In eo igitur non sunt censendi aggressores Foederati, qui vt tuto in otio & quiete esse possint, iuste quoque bellum suscipere poterant, vt in simili materia THEMISTIVS loquitur *Orat. 10. Quorsum & spectat illud LIVII 8. Iustum bellum, quibus necessarium, & pia arma, quibus nulla nisi in armis relinquitur spes.* Idque foederati prudenter in ipsis tabulis foederis, contra Gallum & Hispanum An. 1701. initi, apud LVNIG *Part. Spec. Archiu. Imp. p. 185.* his verbis exprimunt: *Cumque tam anceps rerum constitutio ipso bello periculosior sit, & hoc rerum statu Gallia ac Hispania abutantur, vt magis & magis inter se de-*

G uinciant,

vinciant, ad opprimendam Europae libertatem, & tollendum commerciorum usum, his rationibus adducti, Sacra sua Caesarea Maiestas, Sacra sua Regia Maiestas Magnae Britanniae, & Celsi ac praepotentes Domini Ordines Generales Vniti Belgii, tantis malis hinc surrecturis obuiam tendentes, & pro viribus remedia afferre cupientes, arctam inter se coniunctionem & confoederationem, pro depellenda communis periculi magnitudine, necessarium esse existimauerunt, & hunc in finem mandatis suis instruxerunt &c. conf. ad hanc materiam GVNDLINGIVS *Vir Illustr. in Diff. de Statu Nat. Hobbiano. Idemque Tom. III. otiorum cap. 5. iunct. Dif. STALKOPFII Gryphisvv. 1711. habita*, quam Gundlingio opposuit; quorum tamen sententiae, ex his quae dicta sunt, conciliari possunt.

§. XXXII.

Sed vt eo luculentius appareat iustitia vltimi belli, ex foedere contra Hispanum feliciter confecti, subiciamus breuem eius narrationem historicam. Nouimus autem omnes, quam optimis fundamentis Caesar sibi ius in Monarchiam Hispanicam asserat. Quae res quoque totius fere Europae Statuum animos & vires eidem adeo coniunctos reddidit, vt nullum vnquam foedus sanctius potentiusque historia celebret, quam quod pro eripienda Andegauensi Hispania sub initium huius seculi a foederatis sancitum fuit. Fauit quoque tam iustae causae fortunae indulgentia propemodum incomparabilis. Reque eo iam deducta erat, vt LVDOVICVS XIV. Galliae Rex tanto bello vltius gerendo impar, pro obtinenda a foederatis pace, iam in duram illam conditionem consensisset, reuocandi domum ex Hispania Nepotis. Nec dubium est, quin ad exitum quoque perductum negotium ac Monarchia Hispanica Auftriacis demum vindicata fuisset, nisi praematura mors optimum Imperatorem IOSEPHVM

vt eo luculentius appareat iustitia vltimi belli ex foedere contra Andegauensem suscepti & confecti subiciatur breuis eius narratio historica.

PHVM e vita heu abstulisset, Imperiumque Romanum, Procerum Germaniae electione, legitimo Hispaniae Regi CAROLO obtulisset. Tum foederati, quieti Europae minus consultum existimantes, vt Imperium Romanum ac tot terrarum regnorumque hereditariorum latifundia, cum Monarchia Hispanica, sub vno Caesare coniungerentur, velut mutato nunc rerum statu, a foedere paulatim descuerunt, inita cum Gallo pace particulari. Nec dum Caesar Hispaniarum obliuisci aut iuri suo renunciare potuit: quin vbi iam a foederatis destitutus esset, eiusque res paullo coepissent inclinari, Landauia & Friburgo a Gallo captis, pacem quidem & ipse Caesar cum Gallo pepigit, sed Andegauensem pro Rege Hispaniae agnoscere, cum eoque pacis conditiones inire constanter recusauit. Ceterum tanto bello feliciter conficiendo solus iam impar Caesar, peculiari Tractatu, die 14 Martii 1713. concluso, Cataloniam omnem, quam cum expedita militum manu adhuc tenebat Caesar, se cessurum Andegauensi, copiasque suas abducurum promittit, pacta vicissim sibi pace pro Italia. Quod & in Pace Badensi denuo confirmat. Abducuntur e Catalonia armati, traduntur Andegauensi fortalitia, omniaque pacti capitula a Caesare sanctissime explentur. Iam quoque quae ab Andegauensi promissa fuerant, vicissim seruanda fuissent, & pax Italiae quaesita quam religiosissime custodienda. Interea tamen statu belli, quantum ad ipsam Hispaniam & Caesarem attinet, adhuc dum manente, eiusque prosecutione saltem in opportunius tempus reservata, Dux Andegauensis, nec satis securam ac diuturnam Europae pacem, nec sibi, quamuis ab Anglis & Batavis per pacem Vltraiectanam pro Rege agnito, quietam Hispaniarum possessionem futuram cognoscens, nisi & pro legitimo Rege ab inuictissimo Caesare agnosceretur, in quascunque

sane pacis condiciones libenter subscripisset, aequo animo laturus, vt & Belgium Hispanicum & Regnum Neapolitanum, cum Siculo, ac Ducatus Mediolanensis, a Regno suo auellerentur, ac Caesari perpetuo Iure cederentur, modo hic vicissim iure suo in residuum corpus Regni Hispanici renunciare voluisset. Ita enim ad auum suum LVDOVICUM XIV. die 16. Mai. 1713. scribit: *Vous iugeréz aisément, que la paix, dont tout le monde desire également la solidité, ne peut être stable, si l' Archiduc, qui m' a disputé la Couronne d' Espagne, ne m' en reconnoit le legitime Roy.* Et in alia epistola, quae ad eundem Ludouicum XIV. d. 31. Jan. 1713. data est, ita profequitur: *Vous scaués, que j' ai rempli tous les Preliminaires, & que je suis prêt a consentir, que Naples, les Milanés, & les Pays bas restent al' Archiduc, comme je l' ai fait de la Sicile en faueur du Duc de Saouye, de Gibraltar & del' Isle de Minorque en faueur des Anglois, & que je suis aussi prêt a le faire de la Sardaigne en faueur del' Electeur de Baviere. L' Archiduc doit, moyennant ces conditions renoncer a ce qui me reste de la Monarchie d' Espagne. Ainsi nous n' auous plus, ni luy ni moy rien a pretendre, l' un contre l' autre.* Aliae eiusdem litterae die 17. 1714. ad eundem datae ita habent: *Je me flatte, que connoissant, de quelle importance il est, de faire departir l' Archiduc de toutes pretentions, sur l' Espagne & les Indes, vous me mettréz en état d' établir des conditions solides, pour en jouir paisiblement.* * Sed quauis hae condiciones Caesari a Gallo inpace Badensi deuo liberaliter offerrentur, tamen ne sic quidem Caesar eo perducipotuit, vt Hispaniam Andegauensi cederet, eumque pro legitimo Hispaniarum Rege agnosceret.

§. XXXIII.

* Referuntur haec fragmenta epistolarum in Edicto publico, quo bellum a potentissimo Galliarum Rege aduersus Andegauensem anno 1719. denunciabatur.

§. XXXIII.

Interea & foederati non ignari pacem Europae multo humano sanguine quaesitam haud sane diuturnam, quin ^{Consistentem} perpetuam comparationem noui belli futuram, in exitium totius Europae iterum prorupturam, quamdiu Dux Andegauensis, accedente renunciatione Caesaris, in regno Hispaniae non esset confirmatus, id nunc agunt omni studio, vt Caesarem eo perducerent, quo flecti haecenus nulla ratione potuerat. Successit res ex voto, multisque foederatorum, & Angli cumprimis sollicitationibus, tum & accedente temporis mora, victus Caesar consentit, stipulataque sibi Sicilia, quam Sabaudus tenuerat, Andegauensem pro legitimo Hispaniarum Rege agnoscit, suis iuribus renunciat, atque sic, quod omnium & praecipue Hispani ipsius votis dudum expeditum fuerat, Europae securam pacem, & Hispano tranquillam possessionem sui regni pollicetur. Quis non existimasset Hispanum has condiciones exosculaturum & foederatis tam solerter nauatae operae gratias non vulgares habiturum. Et tamen is nunc prauis Alberonii consiliis seductus pacem respuit; foedus & amicitiam, heu nefas, cum ipsis Turcis aduersus Caesarem init; contra tabulas pacis, pro Italia singulariter confectae, bellum Siciliae & Sardiniae parat; nec monitus a foederatis, ac semel iterumque rogatus, a prauo conatu deflecti potuit. Quis aliter nunc iudicaret, quam Hispanum tranquillitati Europae, tam multo Christiano cruore partae non tam petulanter insidiari, quam potius ipso hoc facto eandem infringere, hostilemque animum suum foederatis iam sufficienter declarasse, in se ipsum iniquum, quod ancipiti fortunae belli regnum suum praeter necessitatem exponat. Nec satis habuit Andegauensis, bello Caesarem tam inique denuo prouocasse, nisi simul causas

in Caesarem reiiceret. Prodiit itaque *Epistola* Secretarii Status Hispanici *Grimaldi*; prodiit *Beretti Landi* ad potentissimos ordines foederati Belgii Legati *Memoria'e*: quibus vterque irruptionis in Italiam factae ipsum Caesarem causam praestitisse, audacia singulari & vere Thrasonica gloriantur; sed argumentis adeo infirmis ac nullius roboris, adeo fictis, quin aperte falsis vtuntur, vt nisi inimica mente scripsissent Hispani, pudere eos omnino oportuisset editi in lucem libelli, tam pleni rurs & inficitiae. Quare ex merito quoque depexi sunt a parte Caesaris in scripto publico, quod exhibetur in *Electis Iur. Publ. T. XII. p. 946. seqq.* Dum haec ita aguntur, Foederati, vt fatale bellum prouida cura a tota Europa auertant, denuo speciale foedus pro communi vtilitate ineunt, & Hispanum, qui non solum hostilem iam animum declarauerat, sed nocendi quoque facultatem plane expromserat, occupant quidem & ex foedere praueeniunt, non tamen aduersus eum rigido iure belli vsuri, sed ea benignitate & aequitate, vt eum, quamuis reluctansem & pertinaciter in se ipsum iniurium, adhuc dum in regno suo confirmatum eant, quin nihil quicquam, quod bello occupassent, sibi retenturos ex foedere promittant. Quis nunc dubitaret insolentiam Hispani a foedetatis sociali bello iustissime fuisse repressam: quis non admiraretur potius tantam in foederatis moderationem, tantumque publicae vtilitatis studium. Quod vt eo clarius pateat, inseramus ipsas foederis tabulis Londini, anno 1717. pactas, quibus ceu aequissimo fundamento aequilibrium Europae hodie innititur.

§. XXXIV.

Referuntur
aquisissimi
foederis ipsas
tabulas.

1) L'Empereur renonce formellement tant pour Luy, que pour ses heretiers descendants, & successeurs masles

masles & femelles, a la Monarchie d' Espagne & des Indes, & a tous les États, dont le Roy Catholique a été reconnu legitime possesseur par le Traité d' Vtrecht; & il s' engage de fournir dans la meilleure forme les Actes de Renonciation necessaires. 2) Les successions aux États du Dux de Parme & du grand Duc de Toscane pouuant exciter des grandes contestations & vne nouvelle Guerre en Italie, parce que la Reine d' Espagne pretend y être appellée par sa naissance, & que l' Empereur soutient, que le droit d' en disposer au deffaut d' heretiers mâles, luy appartient, & a l' Empire; Il a été stipulé, que ces successions venant a vaquer par la mort des Princes possesseurs sans heretiers masles, le fils de la Reine & ses descendans mâles; en leur deffaut le second fils, & les autres cadets de la dite Reine, avec leurs descendans mâles succederont dans tous les dits États, qui seront reconnus fiefs masculins mouuans del' Empire, & qu' il en sera donné au Fils de la Reine qui deura succeder, des lettres d' expectatiue, contenant l' Inuestiture euentuelle. Et pour seurete d' l' execution de cette disposition, il doit être établi par les Cantons Suiffes, des Garnisons dans les principales Places de ces deux États, sçauoir a Liouorne a Porto Ferraio, a Parme & a Plaisance, a la solde des Mediateurs, avec serment, de les garder & deffendre sous l' autorité des Princes regnans, & ne les remettre qu' au Prince fils de la Reine d' Espagne, lorsque ces successions seront ouuertes. 3) Il a été stipulé que jamais, ni en aucun cas l' Empereur, ni aucun Prince de la Maison d' Autriche, qui possedera les Royaumes, Provinces & États d' Italie, ne pourra s' approprier les États de Toscane & de Parme. 4) Comme il n' a pas été possible d' engager l' Empereur, a se desister des Pretensions qu' il a touiours conseruées sur la Sicile, il a été réglé qu' Elle

Elle seroit cedée a ce Prince, qui de sa part cederait au Roy de Sicile, par forme d'equivalent, le Royaume de Sardaigne, en reseruant, au Roy d'Espagne sur ce même Royaume le droit de reuersion a sa couronne, qu'il s'étoit reserué sur la Sicile; par L'Acte de cession, qu'il en auoit faite en consequence des Traites d'Vtrecht. 5) On a laissé au Roy d'Espagne vn terme de trois mois, du jour de la signature du Traité, pour accepter les conditions, qui luy ont été offertes, que toutes les Parties contractantes garantissent & s'engagent à faire executer. 6) Comme il ne seroit pas iuste, que la Paix de l'Europe dependit de l'opiniatreté ou des veuës particulieres, d'une ou de deux seules Puissances, & que l'Empereur n'auroit pas pû se porter, a deliurer sa Renonciation, auant, que le Roy d'Espagne eût accedé au Traité, si on ne luy auoit donné d'ailleurs quelque autre surété, les Parties Contractantes sont conuenues, de joindre leurs forces, pour obliger le Prince refusant l'acceptation de la Paix, conformement a ce qui a été souuent pratiqué, pour le repos public, dans des occasions importantes. 7) On est conuenu expressément, que, si les Puissances contractantes étoient obligées, d'en venir aux voyes de fait, contre celui, qui refuseroit d'accepter l'accommodement proposé, l'Empereur se conteroit des auantages, stipulés pour luy dans ce Traité, quelque succès que pussent auoir ses Armes. 8) Enfin le Roy s'est engagé d'obtenir pour le Roy d'Espagne la restitution de Gibraltar. *Hae sunt acquissimae illae foederis conditiones, tranquillitatis Europae eiusque aequilibrü fundamentum, quas tanto fastu Hispanus, propriae utilitatis negligens, contemnit, arma parat, classem instruit, nocendique voluntatem cominus ostendit, quin & bellum ipsum Sardiniae ac Siciliae infert. Quotus quisque est nostrum quin teneatur fateri, iustissime*
Hispa-

Hispanum a foederatis occupatum & ad aequilibrii recipiendi terminos fuisse redactum?

§. XXXV.

Nec obstat his quae dicta sunt, Gallos saltem & Anglos inique se huic bello immiscuisse. Caesarem enim optetiit Andegauensis aut Sabaudum, quid vero hoc ad Anglos aut Gallos, qui in liberas Gentes imperium iudiciumque nullum habent? Iam per hoc latus quidem & ipsi omnino petebantur, suisque vtilitatibus illorum diffidia intercedebant: quin & ita connexae sunt plerumque res Europae, vt vbi duo bello implicantur potentiores & vicini populi, tertio neutro esse tuto haud liceat, vnde tam rara quoque felicitas politicae exempla. Sed haec sola intercurrentes vtilitas ad ius belli non sufficit, per ea, quae §. II. diximus. Igitur, ne in hoc tam periculoso rerum suarum positu, vel Caesaris partes aduersus Hispanum, vel huius aduersus Caesarem amplecti tenerentur, & vtroque casu vniuersale Europae bellum, vix dum coalita pactione compositum, iterum excitarent, medium aliud tutius simul ac iustius non fuit, quam vt ipsi foedus inirent, de tuenda Europae, ac Italiae cum primis tranquillitate, & ad illud quoque bello commissas partes inuitarent; cui cum & Caesar accederet, solus vniuersalis tranquillitatis turbator restitit Andegauensis. Hunc igitur inuadunt omnes, & iustitiae armorum suorum non proprias vtilitates praetexant, sed sanctissimum foedus cum Imperatore initium pro iusto fundamento allegant, quia, vt supra quoque diximus, Ius Gentium non vetat, nouas partes in bello facere, & belligerantium alterutri, pro suo cuiusque iure aut commodo, mediante foedere se adiungere: in qua re tamen adeo benigne & humaniter versantur Foederati, vt rigido & stricto iure belli aduersus Andegauensem nullatenus experiantur, sed cum tantum ad accipiendas tam honestas pacis conditiones, quas

*Formatur
dubium, an
non Galli
saltem &
Angli se ini-
que bello ad-
uersus Ande-
gauensem
immiscue-
rint quom-
am solum
Caesarem
hic optetie-
rat. Ad quod
respondetur.*

H ipse

ipse dudum expetierat, armis suis constringant. vid. scripta publica hanc in rem edita in *Electis Iuris publ. curiosi T. XIV. p. 912. seqq. Lit. E.*

§. XXXVI.

Bello ex foedere confecto, possunt foederati subsecutus pacis conditiones ad curandam Gentium aequalitatem dirigere.

Bellis igitur ex foedere iuste susceptis, illud porro consequens est, posse foederatos quoque ipsum bellum, & subsecutas pacis conditiones, pro communi omnium utilitate, secundum regulas prudentiae dirigere, ac eo imprimis studium omne & operam conuertere, vt vires Statuum Europae, quantum fieri potest, aequabiles reddantur. In quo altera ratio aequilibrii Europae posita est. Quando enim bello sunt superiores Foederati, possunt sane in praepotentem & ambitiosum hostem extrema quaeque intentare: quidni possent, quod minus est, & ex terris hosti, iure belli ereptis, aliquam particulam iis attribuire, qui ex sociis minus potentes fuerint iudicati, quo maiore pondere apposito, hi quoque Lancem Politicam aduersus suos vicinos & aemulos aequare possint. Vbi id non est in quaestione, an sola aequilibrii constituendi ratio iustum bellum faciat, quod supra negauimus. Sed supponimus potius bellum iam ex foedere iustum, & aequilibrii tuendi ac restituendi causam ad effectus belli referimus. Id certum est, si Statuum Europae, vires omni ex parte aequabiles essent, ipsa quoque bella, remotis iam metu & inuidia, tum inaequalitate & nimia vnus potentia, ceu incitamentis belli & perpetuo fomite, rariora omnino esse futura. Quo spectat frequens illa Solonis vox, *aequalitatem nullum bellum suscitare.* quia perpetua litium mater inaequalitas est, & semina discordiarum late spargit. vid. FORSTNER *Not. ad Tacit. P. 1. p. 145. seqq.* Igitur, dummodo legitimis mediis eo contendant foederati, quis reprehenderet in iis, tam laudabile institutum, quod cura sui ipsius, ac propriae cuiusque necessitatis iura vniuersis inculcant. Nisi enim aequabilitatem
illam

allam in Statibus Europae procurauerint, alterutrum horum euitare nulla ratione poterunt, vt vel vnus e minoribus post alterum a potentiore sub iugum mittatur, quo facto & reliquis, sibi que ipsis proximum imminet exitium, vel vt, quos subito succurrant, & sic ipsi perpetuis turbis implicentur. Quorum vtrumque cura sui ipsius modis omnibus a se amoliri iubet. Et ab hoc studio foederatis quoque *arbitrium Europae* speciatim attribuitur, iidemque *Lancem Europae* conseruare dicuntur; quin & ipsum foedus, securitatis publicae causa sancitum, a nonnullis *Lanx Europae & Statera*, splendido nomine, insigniri solet.

§. XXXVII.

In reliquis imputationibus & iniquis obiectionibus, quibus foederatorum gloriam appetitum eunt aduersarii nostri, ne inconsulto praeuaricari videar, quid proprie in quaestione sit, breuiter exponam, meamque sententiam paucis subijciam. Scilicet cum Potentissimus Daniae Rex Ducatum Siesuicensem Iure belliam occupasset, non ita pridem Galli & Angli, pro quiete & tranquillitate publica in Septentrione conseruanda, sponsonem Garantiae interposuerunt, Danum se in possessione harum ditionum defensuros ac confirmaturos esse, & quaeritur, an iuste hanc sponsonem facere potuerint? Qua in re quaeso non obiciat mihi quisquam, sic alieno dispendio publicam vtilitatem redimi, & sua cuique dominia interuertit: cum quod cui eripere nefas est, adimere Regibus Principibusque non liceat: qua argumentatione a minori ad maius alias in confirmili materia vtitur. VALENTINIAN. *Imp. in L. §. C. de diuers. praed. urb. & rust.* Vna etenim iustitia est, vnū ius, vna aequitas, ac tantum vniciuique, seu priuato, seu Principi li-

Expenduntur reliquis foederatorum factis. & 1) quaeritur an Galli & Angli iuste potuerint sponsonem Garantiae suscipere ratione Ducatus Slesuicensis.

cet, quantum leges & iustitia permittunt: & nec magis Principi alterius ditionem in alium transferre licebit, quam cui cuiuspiam fas erit, alienum patrimonium tertio cedere. Iam fatendum & illud est, optimum aetatis nostrae Principem, magis alieno, quam proprio facto, opima ditione priuari. Verum tamen illud quoque scimus omnes, id nec processisse ab incongrua quadam liberalitate foederatorum. Prouincia illa, cuius tam aegra hodie ac difficilis suo Principi iactura est, non sane horum arbitrio, sed iure belli in victoris potestatem redacta, eademque non solum victoriae titulo, sed ulterius quoque in vicem cessae a se Pomeraniae, adeoque loco aequivalentis, vt loquuntur, a victore possidetur, qui nullis consiliis adduci potuit, vt eam pristino possessori restitueret, quin eandem ad suam securitatem, & cautionem de impostero non laedendo, omnino sibi necessariam esse, multis argumentis demonstrat, tum maxime valituris, vbi potentissimum, ac vicinum victori regnum, successionis iure, ad vicium, vt spes erat, olim fuerit deuolutum: Tunc enim is suo victore multo potentior futurus, tranquillitatem publicam in septentrione pro arbitrio turbare posset, si & integer ac indiuisus Ducatus eidem nunc redderetur. Dania sane, salua securitatis suae ratione, nunquam pati debet, vt in Germania, vel qua parte Germaniae Dani adiacent, Suedi nimum potentes reddantur, ne ex ipsa quoque Germania, Daniam inuadant. Quod probe obseruarunt CHRISTIANVS IV. & V. Daniae Reges; Suecorum progressibus, instituto bello, remoram saepe iniicientes.

§. XXXVIII.

De eadem.

Interea, dum Danus ditione Slesuicensi potitur, foederatis, Gallis sc. & Anglis, triplex nunc via relicta fuit, capiendi consilii publici. *Prima* fuit, vt hanc contouersiam, velut ad curam suam neutiquam pertinentem, seponerent prorsus

prorsus & negligenter; Holstato interim nunc Suecos sollicitante, nunc ipsos suscitante Russos, & nihil in expertum relincente ut in spem recuperandi Ducatus sui novum bellum consistere possit. *Altera*, ut, quia inter ancipitia ista diu subsistere posse non videbatur, foedus cum ipso Holstato inirent, eumque vi & armis adversus Danum restituerent. Et *tertia* denique, ut pro praesente rerum statu, pacis tuendae causa, pacto cum Dano foedere, ratione Ducatus Slesuicensis *Garantiae sponsonem* susciperent. Prima anceps est & turbarum plena, nec publicae tranquillitati prospicit, nec occasiones bellorum in futurum intercipit, oclusis interim & interceptis commerciis, quorum amissione tot populi, tot Ciuitates Imperii liberae fere ad desperationem rediguntur. *Altera* periculosissima, quippe quae exitiosum in Septentrione bellum, nondum plane extinctum, quin adhuc, sub cineribus gliscens, de nouo erat excitatura, & dubium semper habitura finem, cum Danus non adeo eneruis sit. Tametsi igitur optimus aetatis suae Princeps hanc viam foederatis ineundam praeceteris suadeat: ideo tamen ei assurgendum esse nemo putet; quia nec ex foedere, nec ex alio quocumque valido titulo hanc opem a foederatis poscit. Neque etiam ipsa lex naturalis, aut humanitatis iura id requirunt, ut propter utilitatem unius, tametsi optimo iure suffultam, publica omnium tranquillitas in discrimen vocetur, quin potius communis salutis studio singulorum curam negligendam esse, ipsa lex & ratio iubet. Superest igitur *tertia* expediendi ratio, quam turbido hoc & ancipiti rerum statu, publicis utilitatibus conuenire prudenter iudicarunt Galli & Angli. Cum enim vnicum & praesentissimum remedium ex omnibus illis turbis emergendi, in sola pace consisteret, illi, omnia, quae huic accelerandae utilia essent, ten-

tant, & dum alia ratione iniuri haud potuerat, ut demum in futurum belli occasionibus in septentrione finem imponerent, hanc tandem viam eligunt, pactoque cum Dano foedere, Garantiae sponfionem fufcipiunt. In quo nihil omnino, quod contra Gentium iura fit, eos admiffiffe confidenter aufim affirmare: ideo, quia foedera ex vtilitate pangere, cuique naturali Iure liberum est, et qui Garantiae sponfionem fufcipiunt, non fe iudices arbitrosque aliarum litium conftituunt, eoque nec belli iura difcutiunt, nec de iuftitia caufae cognofcunt, quod, vt demonftrauimus, Genti in Gentem haud competit; fed publicae vtilitatis rationes ineunt, & negotio, vt nunc est, accedunt. Quaequid conftans Gentium usus perpetuo confirmat. Ita enim olim quoque in Tractatu Hagenfi die 22. Maii An. 1659. concludo iidem Galli & Angli afferunt, vbi, quod paci Rothfchildenfi faciendas grauiter infudauerant, fe, permotos effe reftantur, vt partium fuarum effe censerent, omnem diligentiam omnemque operam bello recrudefcenti amoliendo adhibere. Et additur paulo poft, Sponfo Garantiae futurae, fi pacem reftaurari contigerit, de qua diximus.

§. XXXIX.

Alterum foederatorum factum in eo confiftit: Cum Magnae Hertruriae, ac Parmenfis Ducatus, ftirpe regnatrice iam prope deficiente, mox quoque vacare continuatione fufficienter, ne impofterum per hanc fufficientem detrimenti quid caperent publicae res, de Ducatibus illis ex publica vtilitate transferendis difponunt. Et quaeritur iterum an iufte? Per rationes fane iuris Gentium ad prudentes potentesque Principes, vt fupra quoque diximus, fpectat, bellorum imminentium malis opportune prouidere: et haec quoque cura, vt ad mox defecturae familiariae mafculae, haereditatis ordinationem, quae alias folis

(c) An in-
fto potuerint
de aliorum
fufficienter
bus ex vtili-
tate difpon-
ere?

folis competitorum petitionibus relicta, difficilem funestumque exitum habitura, ac pacem communem non sine insigni Christiani cruoris profusione turbatura fuisset; se extendat, nulli iuri contrarium esse potest, modo id fiat mediis per se licitis, ad quae, quin & amicabilis compositio pertineat, a nemine, ut opinor, in dubium vocari potest. Verum ut in prioribus quaestionibus statum controuersiae, in odium foederatorum, maligne immutatum esse, paulo ante obseruauimus; ita idem circa hanc quaestionem maxime notandum. Non enim foederati de alienis successionebus pro arbitrio disponunt, spreto prorsus iure singulorum: quin ut ex *art. II. pacti foederalis §. 34. huius Dissert. allegato*, quam luculentissime apparet, partium iura in consilium adhibent: Vter vero potior sit, aut cuius iustior sit petitio, inter partes controuertentes non decidunt, ne inter liberas Gentes, nulli mortalium subiectas, iudicium sibi arrogare videantur. Igitur, euitata decisione aut comparatione iurium vtriusque partis, potius prudenti temperamento, & amicabili via partes controuertentes ita componunt, ut Caesar competitorum primus, cuius & iustissima videbatur postulatio, non inuitus, sed sciens & consentiens, amore pacis & publicae tranquillitatis, de consilio foederatorum, non parum de iure suo remittat consentiatque, Ducatus Hetruriae & Parmensem in casu deficientis lineae regnatricis masculae, Imperio quidem, ut debebat, non aperiri, sed, satuo tamen imperii iure Domini directi, suum fortiri successorem, & qualem quaeso? ipsum Hispanum; postulantium alterum, nec sane tam valido iure subnixum, qui tamen nunc propriae utilitatis negligens, haec sibi tam fauorabilia pacta alto supercilio contemnit. Quis igitur diceret foederatos de alienis successionebus pro arbitrio statuere? Quis
non.

non admiraretur potius aequissimam eorundem inter partes controuertentes operam mediaticem, qua, prouida cura, bellum in futurum non ab Italia tantum, sed a tota Europa auertunt.

§. XL.

Conclusio. Atque ita discussimus obiectiones omnes & iniquas imputationes, quae foederatis, circa sanctissimum hoc institutum, vt supra diximus, solent obmoueri. Non enim alienas prouincias, ceu victimas pacis cedunt, aut aliorum dispendio suam tranquillitatem redimunt: sed terras legitimo iure belli acquiritas, sponse sua, ex publica utilitate interposita, tantis per possessori suo confirmant. Non liberos populos, bello commissos, quamuis inuitos & reluctantes, pro imperio ad pacem ineundam cogunt: sed ipsi bello ex foedere impliciti, sibi suisque foederatis pacem constantem quaerunt, & ad accipiendas aequas conditiones, communem hostem suum vi & armis constringunt. Non utilitatis causa iniqua bella suscipiunt: sed summum ius belli, aequitate & publica utilitate temperant, atque ita omnino versantur, vt dubites, maiorene prudentia, an aequitate & iustitia haec conflata Gentium societas videatur, quam vbique ius, fas, aequitas, & vna lex potentissima, salus totius Europae & tranquillitas continet ac dirigit. Faxit DEVS, vt in tam sancto foedere, purissimisque institutis diu valide persistat, vbi vero, quod absit, discordia tetra vnum alterumque sociorum diuellat, nunquam deficiat nouus, qui restituat pondus, eoque Statera Europae in aequilibrio suo perpetuo conferuetur.

OPHALMATA TYPOGRAPHICA EXTANTIORA.

P. 4. lin. 2. lege Thucydides pro Thucydides. p. 6. lin. 14. lege Tyrolis pro Tyrolum.
p. 20. §. 11. lin. 7. lege regerere pro regere. p. 27. lin. 20. lege conciliatoriam pro conciliatorium. p. 3 §. lin. 16. lege Gallus pro Galus. eadem pag. lin. 17. lege eumque pro eumque. p. 37. lin. 2. lege foederali pro foederati.

X2368103

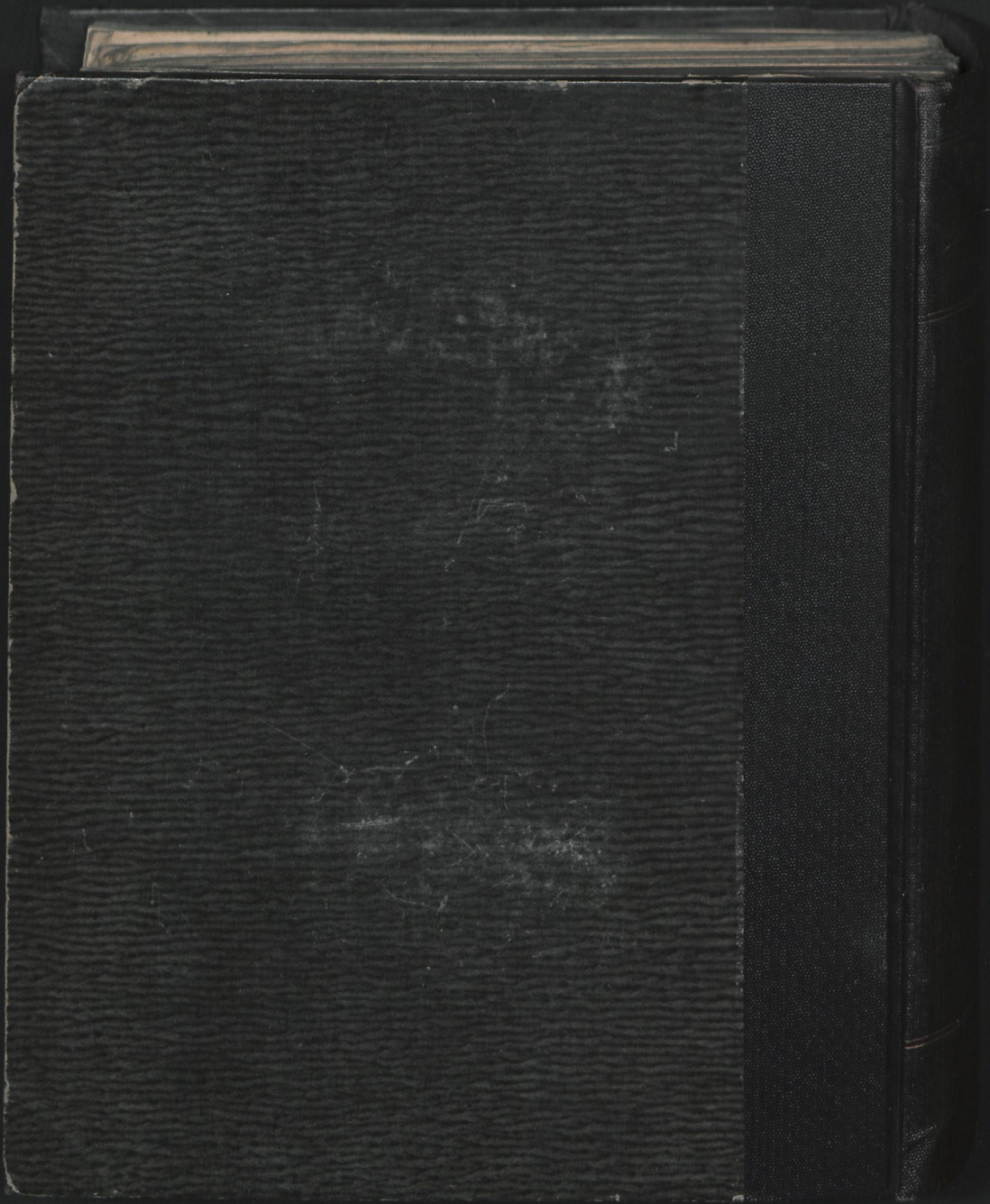
ULB Halle
006 398 723

3

1018

17

1723, 3 16

DISSERTATIO
IVRIS GENTIUM ET PVBLICI
DE

TVENDO
AEQVILIBRIO
EVROPAE,

QVAM
SVB

PRAESIDIO

IO. FRIDERICI KAYSERI,

I. V. D. ET P. P. ORDIN.

IN

ALMA LVDOVICIANA

PVBLICO OPPONENTIVM EXAMINI

SVMITTIT

EBERH. GEORG. VVITTICH,

A. ET R.

AD DIEM

SEPTEMBR. c1o lccc XXIII.

P. 163.

GIESSAE, LITTERIS IOANNIS MÜLLERI.

